Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 1 февраль, 1977 шу. • № 14 (5680). • Мах 2 кеп.

Шерра социалистически яхь йоаржаяь «Автоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлой шоллагIча пятилетка шоллагIча шера плани тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Цу яхье хьалхалаттачарех я электромеханически радиотехнически приборий системай монтажница Первая Раиса Кузьминична.

СУРТА ТIА: монтажница Р. Первая.

И. ПЛИЕВА сурт.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза коллективо сий ду механизатора Романько Валентин Сергеевича. ДIатIахьежача къона ва ле а, производственни опыт йоккха йолаш ва из. Юкъера школа йоаккхаше а вера Валентин укх боахаме. Ветерана Сакова Алексей Яковлевича кулгалдеча дикагIа йолча бригаде нийсвелар В. Романько. Укхаза кхийтар зIамига саг балха говзалах, Iомавелар чоалхане техника лехка.

Даьхено боагIа мах баьб дукхача шерашка цо баьча балха. Укх деношка В. С. Романьконa елар «Знак Почета» яха орден. Цу доккхача совгIато дог гIоздаьккхад лаьтта леладерхочун, безам тIабохийт махулла доккхагIа хьокхамаш гойтара тIехьа къовсам лоаттабе.

СУРТА ТIА: Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза механизатор В. Романько.

Л. РУДСКЕ сурт.

Хьинар айденна

ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийцад Вознесенски газ чакхйоахача завода болхлоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар бизза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи. Цунга хьежжа дика да даьха къахьегама толамаш а. Газови бензин арахецара январь бетта план ханал вхьа ди хьалха кхоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул совгIа завода коллективо арахийцад 1200 тонн газови бензин. Продукци маьхала яккхара бетта план а дикка тIехкхоачашъяьй цо.

* * *

Къаьстта дика къахьегаш дIадоладаьд пятилетка шоллагIа шу «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Мехкдаьтта даккхара январь бетта планал совгIа даьккхад ялх бIаь тонн «Iаьржа дошув». Газ яккхара бетта задани 103,1 процент кхоачашъяьй цар, планагIа лаьрхIачул совгIа яьккхай 5 бIаь эзар кубически метр газ. Товарни продукци маьхала яккхара январь бетта задани 101,8 процент кхоачаш а еш, тIаийца хинна социалистически декхараш тIехкхоачашдаьд.

Шоаш тIаийца декхараш толамца кхоачашдеш я Летников Николай Павловичи Еремеев Павел Васильевичи керте лаьттача цхьоалагIчеи шоллагIчеи технологически группай коллективаш.

* * *

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша, инженерно-технически болхлоша дика къахьегама толамаш доахаш дIадоладаьд пятилетка шоллагIа шу. Январь бетта план тIехкхоачаш а еш, планал совгIа цар даьккхад 1700 тонн «Iаьржа дошув». Продукци маьхала яккхара январь бетта план а дикка тIехкхоачашъяьй.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БIаьстанга кийчлу

ДЕ ДЕЗАРАШ ДУКХА ДА

Делкъийга дар «Ингушский» совхозерча Коригов Султана кулгалдеча механизированни отряда кхай тIарча станс тхо кхаьчача хана. ДIадоладелар къамаьл укх юбилейни шерарча планех, пятилетка шоллагIча шера отрядо тIаийцача социалистически декхарех, ялаташ кхедара хIанзлехьа кхоачашдаьчох.

— ДIадахача шера декхараш толамца кхоачашдаьд оаха, — дувц С. Коригова, — ПланагIа лаьрхIа хиначул дуккха а совгIа ялат деннад Даьхена. Отряда механизатораша чIоагIа раьза хинна тIаийцар юрта боахама продукци йоаккхилга лакхдарах бола КПСС ЦК тIаьхьехам. Доккхий декхараш оттадаьд оаха тхоашта хьалхашка укх шера. Уж толамца кхоачашдара дуккхадар де вIаштIехьдаьннад хIанзлехьа. ДикагIча агротехнически ханашка дIадийнад гурахьа дув ялаташ. бIаьстан ялаташ дIадувргдола шеррига кхаш зяба аьхар. ХIанз тха керттера декхар да, КПСС ЦК письмо тIа белгал ма-даккхара, кхашкарча бIаьстан балхашта тешшаме техника кийчъяр. Цу даькъе а дуккхадар даьд. Ерригa техника — цхьайтта трактор, юртбоахама инвентарь тоаяь дIаоттаяьй отряде.

Ялаташ чуэцара балхаш чакхдоаллаше а дIадоладир отрядерча механизатораша техника бIаьстан балхашта кийчъелга. ЛаьрхIа оттаяьча графиках чакхдаьккхар машинаш тоаелга. Социалистически яхье массанена хьокхам луш бар трактористаш Фаргиев Мохьмад-Гири, Коригов Азамат-Гири, Булгучев Ювсап, Коригов Ахьмад, кхыбараш. Уж хьалха бар ялаташ дIадувш, зяба лаьтта оахаш.

БIаьстанга техника кийчъяра балхаш шерра даьржад совхоза мастерскешка а. Социалистически яхь а йоаржаяь тракторaш тоаеш ба укхаза. ХIара дийнахьа хьинаре къахьег наха.

— Оаха лерхI ялаташ дIадерaи бIаьстан балхаш чакхдахаран эша ерригa техника Советски Эскара денга тоаяь яккха, — йоах совхоза керттерча инженера Бузуртанов Хьусена. — Цу гIулакха мел эшар тхога долаш да. Цунах оаха бизза пайда а эцаргба.

Во латтац техника бIаьстанга кийчъяра гIулакхаш «Кавказ», «Советский» комсаш лелаеча совхозашка а. 80 процент совгIа техника кийчъяь баьннаб цу боахамий механизатораш.

Цхьабакъда, Малгобекски районе массанахьа латтан гIулакхаш ишттa дика. Техника тоаяра эша мастерскеш йоацаш, бригадерча станашка техника латта моттигаш вIаштIехьъяхара кулгалхоша лерттIа йоакхо ца яр бахьан долаш Г. Ахриева, М. Горьке цIерагIча, «Луч» яхача комсаш лелаеча совхозашка дуккха ледарагIа лел бIаьстанга техника кийчъяра гIулакхаш, Шийлача ара юкъе болх бе безаш ба укхаза техника кийчъераш. Цо новкъарло ю из лоархIаме болх ханнахьа а дика а чакхбаккхара. ЙоагIачул дуккха дукхагIа ха дIайода трактор, кхыйола техника тоаярга.

Дуккхача даькъе техника тоаяра болх тIехьабоал эша оатхалаш ца хилар бахьан долаш а. Масала, кхоачам болаш яц двигателий блокаш, балансираш, насосаш, кхыйола оатхалаш. Цун бахьан «Сельхозтехника» объединене боахамий заказаш дизза кхоачаш ца деш хиларца цхьана, йолча торонех бизза пайда ца эцарца а да. Цхьадолча боахамашка лерттIа йоакхо яц йолаш йолча оатхалий. Масала, «Кавказ» совхозе ара юккъе склада коа Iокхайса яда керда хьасна оатхалаш.

Белгалдаккха деза цхьаькха а цхьа хIама. Тоаяьча тракторех дукхагIъяраш тайп-тайпарча балхашка дIаухийт. Из бахьан долаш лохьяла гарлу цар технически кийчо бIаьсти ялалехьа. Масала, «Алханчуртский» совхозе ДТ-75 тракторащца кхухь гаьнара хий, цу гIулакха дикагIа колесни тракторaш йоллаше а.

Дика вIаштIехьдаьннадац районе механизатораш дIачIоагIбара гIулакх а. 1976-ча шера трактористий говзал караерзаьча 90 сагах 40 мара вац хIанз боахамашка болх беш. ДукхагIча даькъе балхашкара дIабувлараш кагирхой ба. Кулгалхоша къонача механизаторий лерттIа йовкхо ца ярца лархIа деза из. ДукхагIча даькъе къаьна тракторaш тел къонача механизаторашта. Из бахьан долаш кIезига хул бетта болх бича хьаэца алапи. ХIана аьлча, техника еха а ехе нийсса ах ха сеца латташ дIайода цар. ЛерттIа вIаштIехьдаьккхадац къонабарашта говзал караерзае новкъостал дара дикагIбола механизаторaш тIачIоагIбара гIулакх а.

Тракторaша шин сменагIа болх бара механизаторaш ца тоъаше а укх шера трактористаш кийчбеш йола курсаш вIашагIъехкаяц «Кавказ», «Малгобекский» совхозашка. Белгалдаккха деза, 1976-ча шера районе низболча тракторех 12 халкъа боахама цхьаккха пайда ца луш лаьтталга. ХIаьта укх шера а Т-150, К-700 маркех йола низ бола тракторaш цхьан сменагIа мара болх беш яц. Из а боахамашта чIоаггIа зене да.

Ала деза цхьаькха а. Цхьанна совхозе керда хьаена техника, еза оатхалаш машинаш тIара Iояхара, тIайоттара эша майдаш яц. Из бахьан долаш тIера Iоккхувса езаш хул хIамаш, цудухьа уж талхаш моттигаш хул.

М. МАЗИЕВ,
А. ХАРСИЕВ.

КЕРТТЕРДАР КХЕТАДЕШ

Союзий юкъара профсоюзий X Нохч-ГIалгIай областной конференци

28 январе Грозне В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe хилар союзий юкъара профсоюзий X Нохч-ГIалгIай областной конференци. «Профсоюзий Нохч-ГIалгIай областной совета балхах йола отчет» йир облсовпрофа председатела О. С. БЕЛЯЕВА. Ревизионни комиссе отчетни доклад йир цун председатела М. Н. ТРОПИНАС.

Докладаш ювцаш къамаьлаш дир В. Н. ЗУБКОВА — мехкдаьтта, химически, газови промышленноста болхлой профсоюза обкома председатела, А. М. САИДОВА — ПМК-920 комплексни бригада бригадира, И. В. ПОЛУШКИНА — юрта боахамен заготовкайн болхлойн гIулакхерча наьхен профсоюза обкома председатела, И. М. АЛИЕВА, — гIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене постройкома председатела, Л. А. ШИЛОВА — «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора, Т. Б. АКАЕВАС — госуниверситета студенткас, Н. И. БРЫЗГУНОВА — «Красный молот» завода котельщикий бригадира, Ш. Х. ГАЙТАМИРОВА — «Атагинский» совхоза хьажкIаш лелаеча звенон звеньевойс, М. А. МАМАЕВА — респотребсоюза председатела, М. П. КОТКОВА — республика увахцIено лораяра министра.

Союзий юкъарча профсоюзий иттлагIа Нохч-ГIалгIай областной конференце еш я, аьлар докладчика, парте XXV съезда, КПСС Централни Комитета октябрьски (1976 ш.) Пленума исторически решенеш, Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши чIоагIа хьинар тIадахийтан деган айденнен вахаре кхоачашъеча советски халкъа политически къахьегамен уйла гIеттача хьале.

Партийни организацеша, лоархIамерa партийни документаш, хIаьта иттта профсоюзий XV съезда соцамаш кулге а лувцаш, фгадоахаш тоадэьл социалистически яхь вIаштIехьйоахилга, къахьегамца коммунистически уйла хилара болам. Къахьегача яхье бувларо хIанз производственни дакъа чулаьца ца Iеш шийна чулаьцад производственни доацар, Iилман, паччахьалкхен учреждениеш. Яхье дакъа лоацаш 264 эзар болхлойн гIулакхера саги ва, хIаьта къахьегамца коммунистически уйла хилара тIехьарча болме — 160 эзар саг. Царех 78 эзар сага коммунистически къахьегама ударника цIи еннай.

Кердача пятилетка хьалхарча шера яхь къаьстта чIоагIа яьржай. Цун дог а хинна дIаэтгаб балха эффективности дикали айяра тIехьара къовсам. Химикий инициативагIа дIаяьржай «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа йола яхь. Колхозашкеи совхозашкеи хьаллаьцад «Красный пахарь» яхача шелковской колхозерча Н. Ерохина мехотряда «ХIара кхайна — дикала Знак!» аьнна дIадоладаь гIулакх, гIишлошъераш Н. Злобина метод балха юкъе кхухьаш ба.

Городен юртен къахьегамхоша, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша тIагIертта къахьегарах дог гIоздоаккхаш беркат даьннад: республика промышленносто 1976 шерара декхараш 28 декабре кхоачашдир, планал совгIа маьхала яьккхай 17 миллион сома продукци, тIехкхоачашдаьд паччахьалкхенга ялат, комсаш, баьцадаараш, сом, коартолаш, тхьамка, шура, фуаш, тха дохкара декхараш, шекара свеклаи дулхи кийчдара планаш. Уж толамаш дахарца Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой даькъала бийцар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

Парте областной комитето, республика Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо юртарча къахьегамхой яхьа итогаш яьй. Продукци яккхаран йохкаран хьалхара моттиг яьккхай Шелковской районо, шоллагIъяр — Ачхой-Мартановски, сомаи баьцадаараштеи — Сунженски, комсашта — Наурски. Юрта боахаме хьалха латтача 720 сага СССР орденаши медалаши еннай, хIаьта «Атагинский» совхоза хьажкIаш лелаеча звенон звеньевойна Гайтамиров Ширванена — Социалистически Къахьегама Турпала цIи.

Республика экономика дегIайовлаечара толамаш кхы а доккхагIа хургдар нагахьа санна ерригача профсоюзни организацеша шоай болх керда дIадехараша ма-яххара эргабаьккхабаларе, яхь корта а болаш лелаяьяларе, къахьегаме яхь лелаяра ленински принципаш чIоагIа леладаьдаларе, маьхе починаш хьинаре хьал а лувцаш дIайоаржаяьяларе, резерваш тIагIертта гуча а йоахаш царех пайда ийбаьбаларе, кхоачамбоацарашца хаьдда къовсам лоаттабаьбаларе, хIара предприяте, колхозе, совхозе, хIара цехе, мехотряде, хIара балха моттиге производства эффективности арахецача продукце дикали айяьбаларе.

Облсовпроф, профсоюзий обкомаш, местни комитеташ кхычарел кIезигагIа бехке яц промышленноста цхьадола доакъош тIехьадисарах, хIаьта гIишлошъечен транспортнии организацеша болх бохаш моттигаш нийсъяллийтарах. Итт предприяте кхоачашъяьяц изделеш йоккара план, бархI миллион сомал дукхагIа мах бола уж хьа ца луш йисай. Дукха ха я цементни, Грозненски аьшкабетонни, «Трансмаш», цIенош хьалду йоккха панелаш арахецача Аргунски, рудни йоаца гIишлоний материалаш йоахачен чакхйоахачеи Карабулакски заводаша, кхыча предприятеша лерттIа болх хIана бац къоастаде, де доагIар де деза, бакъда из даьдац. Из ишта нийсденнад, докладчика нийса ма-аллара, «эффективности дикали айяра тIахьехамаш» деи лозунгаш кхайкадеи дика Iомаденнад вай, бакъда хIанз а Iомаденнадац уж тIахьехамаши декхараши иштта дика кхоачашдергдолаш болх вIаштIехьбаха».

ГIалаташ дувлийтара, тIехьадусаш хилара эггара хьалха бехктокхаме ба боахамий кулгалхой. Конференце е а йоагIаш критика йир машиннаькъа транспорта балха, Грозненски отделенен республика предприятейн болх вIаши дика бийза ца хилара. Из бахьан долаш тIа-тIа дукхагIа мухь дIа-са кхахьа вагонаши цистерниши тоъац. Во болх бир пайда барен къахьегама овсарле айярен план кхоачаш ца яьча Нохч-ГIалгIай транспортни управлене.

Республика кхоачашъяьяц къахьегама овсарле айяра, фондоотдача дегIайоалаяра, арахецача продукцега дIадодар лохдара, бедал, материалаш, йовхала энерги кхояра тIаийца хинна декхараш. Кхоачашъяьяц халкъа эша товараш арахецара задани.

Мехкдаьтта, химически, газови промышленноста болхлой профсоюза обкома председатела В. Н. Зубкова, республика мехкдаьттахой проблемаех дувцаш, белгалдаьккхар геологотохкама балхий эффективность лоха йолга, хIаьта из иштa хилара бахьанех дувцаш царех цаI оборудовани, къаьстта кIоарга скважинашта бурув тохараяр ца тоъалга да аьлар. Бакъда из. ХIаьта, йолаш йолча оборудованех пайда миштa эц? Вай буровикашка массехк боккха низ бола станок я, бакъда уж сеца латташ моттигаш дукха нийслу.

Конференце дукха дийцар хIаман кхоми хьурмати дара тIехьа лоаттабеча къовсаме профсоюзаша дакъа лацарах. Тайп-тайпара хьажараш, рейдаш, тохкамаш ду. Болхлой Iомалу производствага дIадахийта хIара сом, продукце хIара грамм лархIа. Из дика а да. ИттлагIа пятилетка — доккха а зIамига а долчун кхомбара пятилетка. Шоай цу лоархIамеча участке шоай болх хьинарегIа бе декхарийла я профсоюзни организацеш. Бакъда бIаргкIалхара далийта йиш яц вож а, белггала аьлча, къахьегама дисциплина. Промышленни предприятешка, гIишлошъечен транспортни организацешка 190 эзар саг-сахьат прогул яьй. Из бахьан долаш мехкага дIа ца кхоачаш йисай 20—25 миллион сома маьхa изделеш. Дувца а дезац, цу хьакъехьа профсоюзашта де хьашт мелд балхаш да.

Нийса лархIа йиш йолаш дац цхьайолча предприятейн гIишлошъеча организацейн кулгалхоша, профорганизацеш раьза а йолаш, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера низкъала доаца декхараш тIа а нийца, хьалхарча ах шера а тIехьа уж кхоачащдарах «рапорташ» деннa хилар а. Из тайпа зене йола практика дIаяьккха хила езар аьнна хет. ХIаьта а укх шера а нийслуш ба «юкъера» хьокхамаш хилча бакъахьа хета цхьайола кулгалхой, хIаьта цхьабараш шоаш тIехьабусарех ба аьнна дIаязбаь а ба.

Из вIалла а ла йиш йолаш дац, хIана аьлча «Грознефть» объединенен «Красный молот» заводен къаьнагIарча коллективай инициативагIа республике яржаш я. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадахара яхь. Промышленносте къахьегараша декхар тIаийцад укх шера планал совгIа 18 миллион сома продукци арахеца, дикагIйола технологи, комплексни механизации автоматизации, къахьегам вIаштIехьбаккхара дикагIйола методаш юкъеяхьара чотах къахьегама овсарле дикка лакхъе. Дуккха а энерги, металл, гIишлошъю материалаш, бедал кхое. Iилман тохкамехи разработкехи хьахулар алсамдаккха. Бахача наха дукхагIа товараш арахеца. Цхьайола лоархIаме объекташ, наха чубаха цIенош хьалдаьдаха. Юрта боахама дукхагIа техника яла. Итташ эзараш тонн планал совгIа лакхаоктанови бензинаш, дизельни доагор даккха. Паччахьалкхен дикала Знак ялара аттестаци е продукце 64 тайпа кийчде, ерригача продукцех 16,5 процент из хилийта.

Декхараш доккхий, мулаш низкъала да, хIанз долла хIама тайша хургда творчески, инициатива гойташ болх бе харах, хIара къахьегамхочо, хIара кулгалхочо шийн бехктокхам чIоагIа кхетабарах, дисциплина йолаш хиларах. Халахете а конференце белгал ма-даккхара, массане а кхетадаьдац шоай декхар. «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа лелаю яхь яржа езача тайпара шерра дIаяьржаяц. Дикала Знак йолаш цхьаккха а продукция ара ца хецача предприятей кулгалхой фу ала йиш йолаш ба бехказбала? Республика халахеттал кIезига — 15 предприяти мара яц лакхехьарча категорех аттестаци яь продукци арахецаш. Из тайпа продукци кIезига я машинашъеча предприятешка. Из ишта дале а, конференце тешадеш «Красный молот» завода котельщикий бригадира Н. И. Брызгунова хьайийцача мехкдаьттаппаратурни цеха опыто дика гIулакх дергдар: хозрасчетни комплексни бригадашта шерра никъ бала беза.

ГIишлошъяра даькъера профсоюзни организацей декхараш дувцаш конференце делегатаща уйла тIаяхийтар мехкдаьтта доахен из чакхдоахен объекташ хьалъярей царна реконструкци ярей культурно-бытовой объекташ, наха чубаха цIенош хьалдара балхаш сихданза дардгдоацилга. «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора Л. А. Шилова, ЧИУС постройкома председатела И. М. Алиева белгалдир, хIанз а тIехьа смежникашта юкъера яхь лерттIа вIаштIехьъяккханза хилар, договорагIа дола декхараш каст-каста телхаду, хIаьта цкъаза заказчикаша тигаш къахьегама яхье довлара договора кулгаш язде. Цхьайолча гIишлошъеча организацешка дисциплина лоха я, къахьегам во вIаштIехьбаьккха ба, цIенхаштта гIалаташ дувлийт автотранспортникаша, къахьегама дикагIйола методаш балха юкъе мела кхувл.

— ДIадахача шера, — йоахар конференце ПМК-920 комплексий бригада бригадира А. М. Саидова, — тхо долча подрядагIа яьккхаяр кхоъ бригада. Тхоай объекташ дIаелар оаха, бакъда чIоагIа хала елар, график массаза а телхайора материалаш комплектагIа йоацаш хьаккхухьаш, электромонтажникаши сантехникаши вIаштIехьбаьнна ца боалаш хиларагIа. Хьадувла новкъостий, бакъде вай, вай республике башха-дикача новатора Злобин Николая методагIа гIирсаш хьалде йиш йолга а хьалле дезилга а! Наха чубаха цIенош хьалдарал совгIа производственни объекташ а хьалъе йиш йолга.

Конференце цIенхаштта бийцар юрта боахамен заготовкайн болхлой профсоюза областной комитета болх. Обкомо а, дуккхача горкомашеи райкомашеи, юххьанцарча профорганизацеша хIанз а мела, цхьайолча хана во кулгалду яхьа. Грозненски, Советски, Веденски районий колхозийи совхозийи къахьегамхой оарцагIбаха мегаьдац царна дулх кийчдара кхы тIа а енна задани, хIаьта «Птицепром» треста, Шалински Сунженски районий къахьегамхой фуаш дохкара тIаийца доккхагIдола декхараш кхоачашдара.

Профсоюзни комитеташа кхайн фермайн продуктивность айяра хьакъехьа данза дукха диталга гуш да. Ерригача республика доахача толамашта тIехьашка лечкъ цхьайолча колхозашеи совхозашеи дувлийта цIенхаштта дола гIалаташ. Из бахьан долаш кхоачаш ца еш йисай дулхи шуреи яккхара, хIара Iаттагара шура яккхара, кхыйола планаш. Цхьадолча боахамий фермашкеи комплексашкеи яхь формаша лелаю, моральнии материальнии совгIаташ далара принципаш телхаю, хIаьта месткомаш, профсоюза райкомаш из Iа яха доккха хIама хетташ яц.

Цох чIоагIа дийцар конференце. ХIана аьлча пятилетка шоллагIча шера даха лерхIа мулаш кхы а бехктокхамегIа да. Дикка дукхагIа кийчье езаргья лаьттанцарен хьайбайн продукци. Профсоюзни комитеташ декхарийла я тIаийца декхараш толаме кхоачашдара, хьайбаш Iангара дика дахара, бIаьстанга кийчъяра ма-могга чIоагIагIа гIо де. Из дIадех юрта боахам дIахо дегIабоалабарах долча парте Централни Комитета письмос.

Конференце къаьстта чIоагIа белгалдир профсоюзий берригa организаторски кхетам балареи болх. республика экономикеи культуреи, къахьегамхой бахара хьал-торо дIахо айяра тIаберзабаь хила безилга. Из дара профсоюзаш тIаерзаю конференце тIаийцача сопамо а.

Конференце балха юкъе даькъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова,** республика Министрий Совета председатела **М. А. Керимова,** парте областной комитета секретараша **М. О. Бузуртанова,** конференце къамаьл даьча **М. А. Дорохова,** СССР профсоюзий курорташта доал деча Централни совета председатела заместителa **В. Н. Бородина.**

* * *

Облсовпрофа организационни пленум хилар. Облсовпрофа председателалла хержар **О. С. Беляев,** секретараш — **П. С. Селицкий, М. Э. Баймурадов,** общественни секретаралла **М. Я. Бахаева** — А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ лаборантка. Ревизионни комиссе председателалла хержар **М. Н. Тропина.**

Нов. САЙХАНОВ Р. А. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КУЛЬТУРА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР культура министралла нов. **Сайханов Руслан Алавдинович** хьожаве.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
28 январь, 1977 шу.

Нов. ТАТАЕВ В. А. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КУЛЬТУРА МИНИСТРА ГIУЛАКХАХ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР культура министра гIулакхах нов. Татаев Ваха Ахмедович мукъавалийта пенсе водаш хилар бахьан долаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
28 январь, 1977 шу.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

ДЕПУТАТСКИ ЗАПРОС ЕЛГАХ

Назрановски райсовета сессе дувцаш дар КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра хьалхашка латтача декхарех дола дош Цигга, председателал дечо хьакхайкадир коммунальни предприятейи благоустройстваи комбината директорга Б. Р. Бузуртановга № 56 йолча хоржамий округерча депутата Н. И. Баранова запрос яьй, аьнна. Из ха безам болаш бар города цхьайолча улицашкеи автовокзала гонахьарча майдан тӀеи асфальт буллаш уж тоае маца оттаргболаш ба.

Цунна жоп луш къамаьл даьча комбината директора хоам бир депутаташка асфальт буллаш наькъаш тоадаран город эргаяккха тоаярал 240 эзар сом хьахожадаь хиларахи пох шоаш бизза пайда эцаргхиларахи. Цул тӀехьагӀа хиннача сессе я нов. Бузуртановга дувцийтар цу даькъе шоаш даьчох.

Наькъашка асфальти Московская улицагӀа сердали юллилга, вӀаштӀардаьча цӀеношка дӀатӀадолха наькъаш тоаделга хийцца деш долга, хӀаьта автовокзал хьалъяь яьлча цун гонахье тоаергйолаш йолга дӀахайтар сессега. Иштта, депутата хьалхленца сессе дувца па лаьрхӀа дош къонстаде а, довза а, цул тӀехьагӀа чакхдаккха а вӀаштӀехьдаьлар цар.

Паччахьалкхен доал деча органийи бехктокхамеча кулгалхойи балха тӀахьожам лоаттабара лоархӀаме форма я депутаташа еш йола запрос. ХӀаьта из балха форма республика Советашка хӀара шу ме доал шерагӀа яржаш а латт. Сунженски, Заводской районни Советий цхьа сесси дӀайодац запрос ярца дувзаденна дешаш па дувцаш. Цу гӀулакхах шерра пайда эц Грозненски, Малгобекски, Ленински Надтеречни Советий сессешка а. ХӀанз каст-кастагӀа из де баьннаб республика цхьайолча районий юрта Советий сессешка а.

Цу дерригие вайга хьагойт социалистически демократи дӀахо дегӀайоалае аьнна парте XXV съезда яь указанеши шоаш хержача Советашта хьалхашка исполнительни органаш жоп луш хилара принципи кхоачашъеш йолча, харжархоша тӀадехкараш чакхдоахача депутатий хьинар айденнилга хьагойт.

Депутатски запросаш боахами социально - культурни гӀишлоши хьалъярца дувзаденнача моллагӀча дешах лаьца де йиш я. Бакъда, вайцига дуккхагӀ дараш юрташ, городаш тоаяь хозъярах, быта коммунальни боахама, общественни кхачан предприятей балхах лаьца хул. ХӀаьта дукхагӀдолча даькъе харжархой наказаш кхоачашдарца дувзаденна гӀулакхаш айдеш а хул уж.

Иштта, Заводской райсовета цхьан сессе депутата Н. М. Исаевас хьадийхар Грозненски ацетонови завода директегара «Завода клубагара машинналькъа дӀатӀакхаччалца бода никъи завода управленена хьалхашкара моттиги тоае» аьнна харжархоша даь наказ кхоачашделга. Завода директора заместитела пов. П. Хубаева тешам белар сессене кастлашха цига де эшар дергхиларах. ХӀанз из наказ кхоачашдаь даьннад.

Оалкам, Мужече яхача Сунженски районерча юрташка болх беш яцар медицински пункташ. Цунца дувзаденна депутата Н. Ф. Веселова райсовета сессе запрос йир района керттерча лорага А. И. Аганесянцага. Дукха ха ялалехьа медпункт хьайийллар Оалкама, хӀаьта Мужеча медицински болхло вахийтар.

Малгобекски горсовета депутатий группас яьча предложенегӀа «Малгобекнефть» НГДУ кулгалхоша города Малхбовлен оагӀорахьа салоӀама моттиг хьалъяра мероприятеш оттаяьй. Иштта, депутатий хьалхленца социально -культурни гӀишлош хьалъечей бахача наха бытови гӀулакх лоаттадечей дола кхоачамбоацараш дӀадоах.

Бакъда, шоаш запросаш еча хана депутаташ алхха бахача наха гӀулакх лоаттадарца дувзаденна дешаш къоастаделга хьадийха Ӏац. Къахьегама коллективай балха гӀулакхаш бокъалгахьа доахилга а ловш хул уж. Масала, Ленински райсовета сессе депутата А. Д. Нищевас запрос йир: «№ 2 йолча гӀишлон - материалий комбината брак йолаш дукха продукци ара хӀана хец, кирпишк тӀайотташ транспорт дукха хӀана гоаю?». Цул тӀехьагӀа деррига кхоачамбоацараш дӀадоахилга хӀанз а Ӏалашдаь деце а, дикка эргалонаш хиннай из гӀулакх тоадеча.

Халкъа тешам беннараша къаьстта чӀоагӀа теркам тӀаухийт социалистически доалехьенна доал дара, къахьегамхоша дӀадехараш хьем ца беш кхоачашдайтара.

Из иштта дале а, вай ала йиш йолаш дац депутатски тӀахьожам лоаттабара лоархӀаме форма лархӀа йоагӀача запросах вайцига шерреи эффективнои пайда эц, аьнна. ДӀадахача шера Шелковской, Ножай-Юртовски, Наурски районни Советий сессешка цхьаь цаӀ запрос яьц депутаташа, хӀаьта Назрановски райсовета сессешка цкъа мара даьдац из. БӀарччача шера запросаш яра шоай бокъонах цӀаккха пайда ца эцаш бисаб Ачхой - Мартановски, Назрановски, Советски, Шалински, Урус - Мартановски юртий Советий депутаташ.

Баьча тохкамо хьахьокх запросаш керттерча даькъе бытовни городашки юрташи эргаяха тоаярен дешаех лаьца предприятей, боахамий кулгалхошка еш хилар. ХӀаьта боахам дегӀабоалабара, производства кхоачамехи тороне хи пайда эцара, цун эффективность лакхъяра гӀулакхаш нагахьа мара хьедац. Депутаташа шоаш запросаш еча хана доагӀар кӀеанга хьадех шоаш хоржаши чӀоагӀбеши болча нахагара: исполкомий, цун отделийи управленейи кулгалхошкара.

Цу кулгалхошка запросаш елга чӀоагӀа лоархӀаме да, хӀана аьлча цар торо хулийт депутаташка, къаьстта массазарча комиссешка исполкома, цун отделашта тӀахьожам лоаттабара шоай функцех дикагӀа пайда ийбс.

Из кӀезига деш хилар кхетаде доагӀа берригача депутаташта, къаьстта къонначарна, запрос яра шоай декхараши бокъонаши йовзаш ца хиларца. Цу гӀулакха уж дух тӀа бахар дукхьа семинарех, депутатий деноех, иштта кхыча кхетам балара балха формаех шерагӀа пайда ийбе боагӀа. ХӀаьта цох лаьца доагӀар бокъонца шоаш довзаш а цу даькъе де эша повкъостал депутаташта деш а хила беза исполкомий болхлой.

Практике хӀанз а нийслу запрос елга, хаттар оттаделга санна кхетадеш. Уж шоайла дикка эргаш да. Запрос ечо айду дош сессе дувцача гӀулакхашца вӀалла дувзадаланза а хила тарлу. Хаттар де йиш йолаш сессе дакъа лоаца моллагӀа саг ва, хӀаьта запрос е депутата, цар группа, массазарча комиссей мара бокъо яц.

Запрос е йоагӀа къаьстта гӀулакхерча сагага е паччахьалкхен органага. Из сессе ювца а цох лаьца решени тӀаэца а еза. ХӀаьта керттердар депутаташа дӀадехар кхоачашделга Ӏалашдар да. Из де вӀаштӀехьдаргдац цу гӀулакха исполкомаша, массазарча комиссеша лерттӀа тӀахьожам ца лоаттабой, сессе яь запрос кхоачашъе езачаргара доагӀар хьа ца дехе. Ше дӀадийхар мишта кхоачашду хьажа декхарийла ва депутат ше а, эшаш дале гӀулакх кхоачашдеча дакъа а лоацаш.

В. И. Ленина белгалдаькхад запрос «волокитаца къовсам лоаттабеча йоаца мегаргйоаца мероприятк хилар». Долче, киловзал а ца уттаеш, запрос ечо оттадаьча хаттара сессе болх чакхбалалехьа жоп дала а цул тӀехьагӀа цига тӀайийца решени кхоачашъяра эшар де а деккарийла я цу гӀулакха бехктокхаме йола органаши кулгалхойи. Нагахьа санна цу сахьате жоп дала йиш йоацаш дош чоалхане хилча цу гӀулакха ха хила еза. Нийслу запрос яьчо дӀадехар кхоачашде торо йоацаш йола моттигаш а. Цу хьакъехьа хоадам болаш жоп дала деза депутата.

Цхьайолча Советий исполкомаша запросех лаьца шоаш тӀайийю решенеш кхоачашъяра лерттӀа йоакхо яц, хӀаьта цар тӀайийю решенеш а хилац хоадам болаш уж кхоачашъе декхарийла бараши хаи белгалйоаккхаш.

Долче, декхар латт депутатски запроса лоархӀами эффективности айярах, царех массанахьа пайда эцийтара новкъарле ю бахьанаш хьагучадахарахи дӀадахарахи.

Депутаташа, моттигерча Советий исполкомаша шоай деррига низаш тӀадахийтад хӀанз боахами социально - культурни гӀирсаши хьалдара парте XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара. ТӀаккха хӀара Советe хаддаизеи нийсеи депутатски запросех пайда ийбеш хуле вай аьттув баргба иттлагӀча пятилетка заданеш толамца кхоачашъе, къахьегамхой депутатий моттигерча Советий болх вӀаштӀехьбаккхара йола демократически принципаш дӀахо дегӀайоалае.

В. БАЛЯСНИКОВ,
Нохч - ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума организационни отдела заведующи.

Мелиораторাш яхье баьннаб

Производства эффективности балха дикали лакхъяра, иттлагӀча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяра йолча Ерригсоюзни социалистически яхьах КПСС ЦК, СССР Министрий Советo, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баь социм дег тӀара къоабалбаь тӀайийцар «Чечингушводстрой» управлене дӀа-хьа лелача механизировании колоннай къахьегамхоша. Из исторически документ Ӏомадеш, хӀаьта Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денна толамца пакъабахар дукхьа лакха социалистически декхараш тӀайийду республика мелиораторша. Царех цхьадолчарех дувц «Чечингушводстрой» управлене начальника заместитела Эдильгириев Шамсудин Салгиреевича.

Управлене ерригача предприятешка, службашка вӀаштӀехьъяьхай кхашка хий дилла торо хулийтаргйола системаш хьаелга сихагӀа чакхдаккха йиш хулийтаргйола мероприятеш.

Укх юбилейни шера 4,5 эзар гектар лаьтта хий диллара керда системаш хьае лерхӀ республике. Уж я соахка хьаь хинначарех дукха хӀама ца эшаш шозза дукхагӀа. Цул совгӀа тоаяь кердаяха лерхӀ 13 эзар гектара тӀа хий дилла йиш хулийта системаш.

ЛаьрхӀар 28 декабре кхоачаш а деш планал совгӀа 150 эзар сом маьха гӀишлон-монтажни балкаш де дага ба управлене болхлой шу чакхдалалехьа.

ВорхӀ бӀаь гектара тӀа хий дилла йиш хулийтаргйола керда системаш балха юкъейоалаергъя бӀаьсти юв культураш дӀае йоласца хана. Уж системаш укх Ӏай замалахьа хьаеш ба мелиораторaш.

Эсса, Фартанга яхача хиш тӀа керда системаш хьаеш ба хӀанз ялхлагӀчеи ворхӀлагӀчеи дӀа-хьа лелача механизировании колоннай къахьегамхой. Цар хьаеча кердача сооруженеша эзараш гектараш тӀа хий дилла йиш хулийтаргъя.

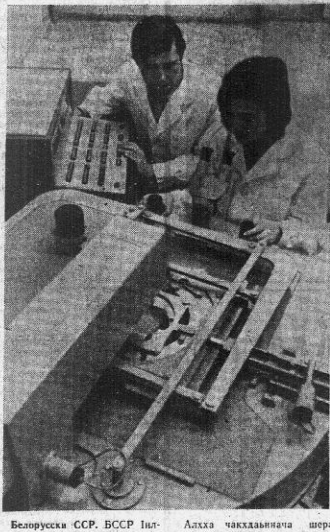
Ачхой-Мартановски районе хьаеш я 58 километр йӀаьха хургйола водопровод.

Вай республике баха нах хица дикагӀа Ӏалашбар духьа укх шера керда артезиански ворхӀ гӀув яккха дага ба мелиораторaш.

Управлене къахьегача болхлой бераша лаьрхӀа хьае лерхӀ 140 моттиг йола берий беш. ХӀаьта Гудермесски района дуга кхедераша лаьрхӀа керда столовеш, магазинаш, банеш хӀаьта дукха квартирни цӀенош хьаде дага ба.

Я. БУБНЕНКО.

Союзни республикашка

Белорусски ССР. БССР Ӏилмай академе электроника института болхлоша радиофизика, голографе, электроника, полупроводниикий физика дуккхача проблемашта лоархӀаме теоретически тохкамаш деш ба. Цар конструкцегӀа хьаяь я электронии промышленностарча приборaштеи средствaштеи хувцамаш даран технологически процессашта доал деча тӀахьожам лоаттабаран йола системаш.

Алхха чакхдаьннача шера мехка предприятеша института разработкаш балха юкъе йоаляраx баьнна пайда 1 млн. 700 эзари сом совгӀа ба.

СУРТА ТӀА: воккхагӀвола лаборант Т. П. Посновн излучителий сектора заведующи В. И. Привалови электронии координатометраца болх беш ба.

Ч. МЕЗИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

РИГА: «Радиотехника» яхача производственни объединене конвейер тӀара арахийцай укх шера хьалхара бӀаьш лакхача классагӀа йола радиоприемникаши электрофонаши.

Доккхий къахьегама доазонаш белгалдаьд коллективо юбилейни шера. Шера заданел совгӀа арахеца лаьрхӀай ши эзар радиоприемники пхи бӀаь электрофони.

СУРТА ТӀА: транзисторни радиоприемникий цех.

В. ЛИСИЦИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕЛ ЭША ТОРОНАШ ЙОЛАШ Я

ИттлагӀча пятилетка хьалхарча шера паччахьалкхен планагӀа «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша даккха дезаш дар 423 эзар тонн «Ӏаьржа дошув». Цу планагӀа Ӏалъмате дика лоархӀабир уж. Шера план 103,7 процент кхоачаш а еш, планагӀа лаьрхӀачул совгӀа даьккхар цар 15500 тонн мехкдаьтта.

Юххьанца денз чӀоагӀа аьттув болаш шу хилар Малгобекски мехкдаьттахошта дӀадаха 1976 шу. Ерригсоюзни социалистически яхьа итогех цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи квартале вӀаштта хьалхара моттиг а хьожаеш, царна елар СССР мехкдаьтта промышленноста Министерстваи профсоюза ЦК-и карара кара тела ЦӀе байракхи ахчан премии. ХӀаьта кхоалагӀча квартале даьхача къахьегама толамий итогаш йича Ерригсоюзни социалистически яхье «Малгобекнефть» НГДУ коллективана хьожайир шоллагӀа моттиг.

Цу масалаша къаьгга хьахьокх управлене коллективо вай мехкарча мехкдаьттахоша доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лоацаш хилар. Укх тӀеххьарча шерашка мехкдаьтта кӀезиглуш латте а доахача къахьегама толамаша бӀубьлийт мехкдаьттахой пхе шера план кхоачашъяь ца Ӏеш тӀеххкхоачашъергхиларах. Ерригача управлене «Ӏаьржа дошув» доаккхаш хиннача тӀоанашкара мехкдаьтта цӀендаь хьалдаьккха доалаш латт.

Мехкдаьтта доаккхачара гӀулакхаш чоалханегӀа хулаш латт шерагара шерга лакхъяла еза мехкдаьтта промышленни запасаш Ӏалашъеш ца хиларах, цох дуккхача даькъе тийша да хӀанзарча боарамал доаккхаш дола мехкдаьтта кӀезиг ца далийтар. Доаккхаш дола мехкдаьтта кӀезиг а ца долийташ хӀанзарча боарамагӀа дӀахо а из доаккхаргдола гӀулакх дара управлене мехкдаьттхоша хаданза керд-керда кхоачамаши торонаши техх. Низкъало я планови заданеши социалистически декхараши кхоачашде. Цхьабакъда, хьинар кхо ца деш къахьегача болхлоша толамца кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш.

КПСС ЦК декабрьски (1975 ш.) Пленума решенеша, «Производства эффективности балха дикали лакхъяра, 1976 шера халкъа - боахама план толаме кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК социамо дегаш ураоттадаьча «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша социалистически декхараш тӀайийцадар шера план 25 декабре кхоачаш а еш, планал совгӀа итт эзар тонн мехкдаьтта даккха. Уж декхараш тӀеххкхоачашдир цар дӀадахача шера.

Иштта къахьегама толамаша дахара керттердар да Ӏилманеи техниканеи карагӀдийннараш производствана юкъе а кхухьаш, социалистически яхь кхетамца вӀаштӀехьъяккхар, болхлоша, инженерно - техническо болхлоша, гӀулакхерча наха кердадараш производствана юкъекхахьар. Цар доахача къахьегама толамий хьаст ба из. ДӀадахача шера духхьала цхьайтта бетта чакхъяьккхар 242 организационно-технически мероприяти, дукха юкъейоалаяьй керда техникеи технологии. Цар вӀаштӀехьдалийтар 134,6 эзар тонн мехкдаьтта тӀаккхетийта. Эггара пайданегӀа йола мероприяти хилар тӀоанашкара хьадоагӀа мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара скважинашка хий чуахийтар.

Цун чотах тӀаккхийтта мехкдаьтта 43148 тонн хилар. Ялх скважинана полимерашца обработка ярах тӀаккхийттар 1628 тонн мехкдаьтта.

Ӏилман - технически информацега гӀолла, шоаш санна йолча кхыча предприятешкара хьайийца 21 кердадар производствана юкъедахьарах цхьайтта бетта хинна пайда 52,3 эзар сом да.

«ХӀара балха денна — дикала Знак» яхача девизагӀа къа а хьегаш шерра социалистически яхь йоаржаяьча мехкдаьттахоша тӀа-тӀа дикагӀа хилийтар доаха къахьегама толамаш. Цу яхье дакъа лоацаш я еррига производственни участкаши отделаши. Яхье баьннараша даьхача толамий хан-ханнахьа итогаш ю. ХӀара бетта бӀаь бальни системагӀа итогаш а еш, бӀарг тӀаоттаргболча хьалтеха доаллача доска тӀа дӀаязду уж. Социалистически яхьах йола даниеш хӀара декадагӀа хулача оперативни совещанешка йовзийт цехий, службай кулгалхошта. Иштта къахьегам вӀаштӀехьбаккхарах дукхагӀа творчески балхаш ду болхлоша, инженерно -технически болхлоша, шоаш керте латтача участкашта енна задани кхоачашъяра тӀалатта бехктокхам боккха хилар кхетаду кулгалхоша.

ДӀадахача шера 11 бетта новатораша, производстве хьалхалаттараша, рационализатораша кийч а яь производствана юкъейихьача 109 рационализаторски предложене баь пайда 92 эзар сом хилар. Инженерно-технически болхлоех 137 саг ва ши-ший творчески планаш йолаш, уж толамца кхоачашъеш. Цар цхьайтта бетта кийчъяьча 200 мероприяте производствана бӀаь эзар сом пайда баьб. Ӏилмана карагӀдийннарараши, дикагӀйола техникеи производствана юкъекхахьарах лакхлу производства культура.

1976 шера механизаци йир водопроводашта, станокашта-качалкашта ремонт яра, станокий - качалкий узлашта смазка яра санна долчен кхычеи кулгашца деча халача балхашта. Станокашта - качалкашта ремонт еча пайда ийбу «Азилмаш» — 47» яхача агрегатах, хӀаьта станокий - качалкий узлашта смазка ю «Азилмаш-48» яхача агрегаташца. Водопроводашта ремонт ю 2НРВ яхача агрегаташца, капитальни текущи ремонт ечара деррига балхаш механизаци яь да. Насосно - компрессорни турбаш скважине Ӏачуяхийтари уж хьалъяхари санна дола эггара халагӀа лоархӀаш дола балхаш АПР-2, АПР-2 ВБ аппаратий новкъосталца ду. ХӀанз механизаци еш я насосни штангаш Ӏочуяхийтареи хьалъяхареи йолча балхашта. «СК» яхача типах йола керда станокаш - качалкаш производствана юкъейоалаеш латт, уж скважинаша беча балха тӀа тешамегӀа я.

«Малгобекнефть» НГДУ болхлоша хаддаза къовсам лоаттабу технически прогресс елга сихдара. Из иштта хилар къаьгга хьахьокх укхаза балха юкъекхухьача кердача техникаи дикагӀйолча технологеи, мехкдаьтта доаккхача юкъекхухьача дикагӀйолча методаша. Царех я тӀоанашкара хьадоагӀа мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара цига хий чуахийтар, скважинашта соляни угольни кислоташца, гипанаца, поверхностно - активни вещесташца, кхычарца обработка яр, цементни маркхалах мехкдаьттеи алюминеви порошоки тохаш скважинашта цементаж яр, электронно - вычислительни машинашца скважинаша беча балха тӀахьожам лоаттабу. Цу ерригача мероприятеша тӀакхетийтар 134 эзар тонн мехкдаьтта, цох планал совгӀа дар 13,7 эзар тонн а долаш, дикка лакхъелар къахьегама овсарле. Цхьайтта бетта планагӀа лаьрхӀачул совгӀа из лакхъелар 4,8 процент.

Укх тӀеххьарча хана дукха балхаш ду кӀезига луш латта мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара, болх ца беш латта скважинаш кӀезингагӀа хилийтара. ХӀанз МагӀалбике болх ца беш латташ ши скважина мара яц. Иштта балхаш дарах дийнахьи буси скважинаша луш дола мехкдаьтта кӀезиг ца долийташ укх тӀеххьарча шерашка цхьан боарамагӀа доаккхаш да. Скважинашкара доаккхаш дола мехкдаьтта кӀезиг ца далийтара йола керттера резерв я скважинашта капитальни ремонт яр. ДӀадахача шера 11 бетта скважинашта капитальни ремонт еча бригадаша ремонт а яь болх бе йолаялийтача ялх скважинера 7,5 эзар тонн «Ӏаьржа дошув» даьккхар. КарагӀдийнараша хьахьокх мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара даькъе дӀахо а дӀахьалхашкахьа тӀа баккха йиш хилар.

Мехкдаьтта запасаш дегӀа ца ухаш хиларца дувзаденна хӀанз «Малгобекнефть» НГДУ коллективана хьалхашка латта керттера декхар да скважинаша луш дола мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара дола наькъаш тахкар. Цар дӀадех мехкдаьтта даккхара йола технологи тоаяр, мехкдаьтта совдаккхара лаьрхӀа дикагӀйола методаш производствана юкъекхахьар, «Ӏаьржа дошув» хьагулдара, кийчдара из дӀаахийтара йолча системага хаддазеи тешамеи болх байтар.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш кхоачаш а еш, «Малгобекнефть» НГДУ коллектив дӀахо а производства керд-керда торонаш тохкаш я. Укх шера овсарегӀа къахьегара мел эша хьалаш Ӏалаш а деш чакхдаьккхар цо дӀадаха пятилетка хьалхара шу. Еррига скважинаш хьайийцача кӀезига мехкдаьтта луш яраш тӀа-тӀа дукхагӀа хулаш латте а, дуккхача скважинашкара мехкдаьттаца хьадоагӀаш дар дукхагӀча даькъе хий дале а, МагӀалбике йолаш я мехкдаьтта дуккхагӀа хилийтара йола резерваш.

Малгобек-Вознесенски яхача моттиге бурув а теха яьккхача массехк скважино хьахьекхад валанжински тӀоанашка мехкдаьтта доаллаш хилар. Из сероводород увш да, из хӀанзехьа хьадаккха йиш йолаш дац, хӀана аьлча цу гӀулакха эшаш йола аппаратура яц. НГДУ коллектива заявках из санна йолча аппаратурана лаьрхӀа техдокументаци кийчдеш я город Подольскерча ЦКБН коллектив. ТӀерча мелашка а мехкдаьтта хилар гучадаьннад. 1974 шера къилбаседа МагӀалбикерча № 926 йолча скважинера йоккха мехкдаьтта кӀеж техар мехкдаьтта доалла керда моттиг хьа а еллаш. Укх гаргарча 5 — 10 шера йола тха перспективаш цу моттигаца ювзаенна я.

1975 шера доаккхаш хинначул дукхагӀа мехкдаьтта даккха лерхӀ иттлагӀча пятилетка шерашка. Из толамца кхоачашдулургда Ӏилманеи техниканеи карагӀдийннарех кхетамца пайда ийбой, еррига резерваши организационно-технически мероприятеши производствана юкъекхувле. Уж ерригаш а тӀаерзаяь хила еза къахьегама овсарле лакхъяра, мехкдаьтта дикагӀа хилийтара. ИттлагӀча пятилетка хӀара шера чакхъяха еза цу даькъера мероприятеш белгалъяьхай. Уж чакхйоахаш хиларах деррига доаккхача мехкадаьттах 25 процент дар цар чотах доаккхаш да. ДӀахорча шерашка из цифра кхы а лакхагӀа хургья. Цо къаьгга хьахьокх керттера декхар творчески къахьегилга долилга, цунца цхьана мехкдаьтта даккхара интенсификаци яра дола дош бакъонца уйла еш увтта а деш, уж къестадар. «Малгобекнефть» НГДУ специалисташа «СевкавНИПИнефть» институтa Ӏилмахоица цхьана Вознесенскерча къулбехьарча скважинай шийтталагӀчеи кхойтталагӀаеи тӀоанашка Ӏи чуахийтара дола балхаш деш да, уж тӀадерзадаь да скважинаша луш дола мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара. «Краснодарнефтегаз» объединене промыслашка цу мероприяте хьахьекхад мехкдаьтта дукхагӀа даккхара цо боккха пайда луш хилар. Вай хьалашка а мехкдаьтта совдаккхара дика резерв хила мегаш я из.

Укх шера хьалхарча ах шера МагӀалбике чакхъяьккха лерхӀаш я из.

«Малгобекнефть» НГДУ коллективо доаккхаш дола мехкдаьтта иттлагӀча пятилетке дукхагӀа хилийтара хьалхашка латта лоархӀамеи бехктокхамеи декхараш толамца кхоачашдара укх шерен пятилетке дӀахорча шерашкеи дукха балхаш де лерхӀ. Цу даькъе Малгобек-Вознесенски яхача моттигерча скважинай валанжински тӀоанашкара сернисти мехкдаьтта хьагулдеш кийчдеш, дӀадаьхийтара йола система хьалъергья Карагано-Чокрански тӀоанашкара мехкдаьтта хьагулдеча системана реконструкци ергья. Къилбаседа МагӀалбик яха мехкдаьтта доалла моттиг дика кийча яь, укхаза хьалъергья ши автоматизировании группови замерни установка. Бурувдеттараша иттлагӀча пятилеткагӀа бурув теха а яьккха, йоккха мехкдаьтта кӀеж а тохийташ эксплуатационникашка хьаяла еза итт совгӀа скважина.

«Малгобекнефть» мехкдаьттеи гази йоахача управленера промышленни сточни хиш «Горскнефть» НГДУ блочни кустовой насосни станце дӀа а ухийташ Эльдаровскерча скважинай тӀоанашка из чуухийтаргдола гӀулакх вӀаштӀехьдаккхара лаьрхӀа йола объекташ хьалъергья. Из боккха болх чакхбаьккхача вӀаштӀехьдаргда МагӀалбикерча дерригача промышленни сточни хих шозлагӀа бизза пайда эца, цу хиша гонахьара моттигаш бӀехъергйоацаш гӀулакх де. ДӀахо а балхаш дергда трубопроводашка ингибатораш чу а ухийташ турбаш мукх юаргйоацаш гӀулакх дара, иштта турбашка тух дужаргдоацаш гӀулакх дара. Производственни процессашта автоматизации механизации яра массехк мероприяти чакхйоаккхаргья. Иштта дукха балхаш дергда мехкдаьтта даккхара интенсификаци яра, Ӏилманеи техниканеи карагӀдийннараш производствана юкъекхахьара, кхомбараи хьурмат даран.

Цу дерригнеша торо хулийтаргья иттлагӀча пятилетка шерашка доаккхаш дола мехкдаьтта тӀа-тӀа дукхагӀа хилийта, планал совгӀа 444 эзар тонн мехкдаьтта даккха, цу даькъе 1976 шера цу мероприятей чотах тӀаккхийттар 138 эзар тонн мехкдаьтта, хӀаьта 1977 шера шера тӀаккхетаргда 49,6 эзар тонн «Ӏаьржа дошув», лакхлургья ерригача участкай эффективности балха дикали.

«Производства эффективности балха дикали лакхъяра, иттлагӀча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК социама жоп а луш «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахой дагабац карагӀдаьнначох кхоачамбаь Ӏе, дӀахо кхы а дикагӀа къа а хьегаш иттлагӀча пятилетка задании шоаш толамца кхоачашъергхиларах дог тийша ба уж.

М. МАРЗИЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ производственно - технически отдела начальник.

Массанена гӀойле йоалаш дола зенаш

1976 шу — иттлагӀча пятилетка хьалхара шу — хала а толаме а дар. Цо гӀаддигар вай, эггара хьалха, хьувкъам лакха хиларца. Ялат 224 миллион тонн. 1975 шерарчул 84 миллион тонн дукхагӀа даьккхар. Промышленни продукци хьалхагӀе а даьча лоархӀамегӀа, пхи процент хӀана янзар аьнна дукхагӀа (планови заданеел тӀех) хьайир.

Во доацаш дар кердача шера оттадаь вай истол, сел хеттача тайпара хинна ца хила мегаш из дале а. 1975 шера эттача йокъало цхьайолча городашкар цул тӀехьагӀа юкъагӀа доахар, масала, баха нах дулхацеи хьайбай кхыча продукташеи Ӏалашбелга. Цунах капитала мехкашкарча вайца дог-уйла цӀена доацаш бараша спекуляци лелаю, деррагача къиношта вай советски система бехке а еш. Царна тоамбар дар духьа дац, кхетадеш ма-дарра, цунца дувзаденна, хеталучох, паччахьалкхенна хула зенаш даим доккхий хилар санна йолча вай вахара башхалонна уйла тӀаяхийта са безам хилар.

Хьаэцаргда вай, масала, из вай дийца дулх. Вай мехка бахача наьха хӀара сага сих лоархӀаш шера 60 килограмм гаргга доаккх из. Мел дале я фуннагӀа хӀама юкъера лоархӀаш дувцар — бокъонца долаш дар ма-дарра ца дувцар да. Масала, городерчул кӀезигагӀа доац шурен дулхи юрта. Цхьабакъда из дукхагӀча хана лоархӀаш хилац: подсобни боахаме шоай доалахьа доахани ков тӀара оалхазараши юрташка бахача наха, кхетадеш мадарра, статистически отчеташ увттаяц.

Дуккха юртбоахама продукташ ийяра маьхаш вайцига розничничарел дуккха а лакхагӀа да. Масала, бежана дулха розничии мах юкъера лаьрхӀача килограммах 1,65 сом ба, хӀаьта деррига а лаьрхӀача хьаэцарга, чакхдаккхарга, маьхала даккхарга паччахьалкхен дӀадодар — 3,21 сом, ма-дарра аьлча шозза дукхагӀа. ТӀаккха ах маьхах ийду вай дулх. Вай ийдеча маша даьтта хӀара килограммах паччахьалкхено шийгара тел 1,34, кӀолда килограммах — 0,35 сом. Дукха ха йоацаш маьхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатела Н. Т. Глушкова, ТАСС корреспондента ше интервью луш, хьа ма кхайкадарра, дулха-шурий продукци хьаярген чӀоагӀача розничии маьхех бахача нахага йохкарген 1975 шера паччахьалкхено шийгара кхы тӀа а денна ахча 19 миллиард сом хӀана дацар аьнна дар.

МоллагӀча товара мах паччахьалкхено оттабу. Цу хана цо из хьадарга дӀабода мах теркалбвь ца Ӏеш, цун социальни лоархӀам а бу теркал. Цудухьа хьадарга дӀабодачул лохагӀча маьхах дохк бахача нахага берий кхачаи деррига тайпаш, берий барзкъаши кога гӀирси, школе лелаю хӀамаши учебникаши, крупай цхьадола тайпаш, чкъаьрий къаьст-къаьста сорташ, дуккха кхыдола товараш.

ДӀадахача шера мехка хьалъяьй ши миллион совгӀа квартира, хӀаьта цар йиш хилийтар кхы а 11 миллион сага чуӀеча моттигий хьалаш тоаде. Хьалдеш дола цӀенош керттерча даькъе паччахьалкхен бюджета чотах ду, мах боацаш тел наха квартираш. Деча коммунальни гӀулакхех а тӀехьа квартирах тела мах юкъерча дезала бюджета 3—5 процент хул, хӀаьта чуӀа цӀенош леладарга паччахьалкхено дӀаухийтар кхоалагӀа дакъа мара цунах юха метта а оттац, тӀаккха вожши дакъа, шера пхи миллиард сом гаргга дар, паччахьалкхено тохх.

1928 шера денз цӀаккха а лакхбеннабац вайцига квартирах боаккха мах. 1948 шера денз хувца ца луш бус центральни отопленех, электроэнергех, газах боаккха мах, городской транспорта керттерча тайпай тарифаш и кх. дӀ.

Вай потребительски кхычеи гӀулакхашта паччахьалкхено дуккха миллиардаш сомашца тела дотацеш цхьадолча даькъе налогий чотах мара юха метта оттац. 1976 шера царна доагӀача даькъе кхачацар паччахьалкхен бюджетера деррига барх процент совгӀа мара. ХӀаьта цхьаькха а да теркалде дезаш: Ӏалаьмате дукха ахча хьахец паччахьалкхено ший дерригача тайпашца мах боацаш йолча образованена, унахцӀено лорaяра (мел чоалхане дале а медицински новкъостал дарах хӀама лац вай), социальни страхованена (хьалххагӀе а дӀачутелаш цхьаккха тайпа взносаш а йоацаш пособеши пенсеши ийду беррига наха).

Паччахьалкхено дотаци телара дӀахеца ахча цунна хьатӀадоагӀа эггара хьалха бюджета доходеех керттера статья лоархӀалуш болча предприятей пайданцара а малара, натуральни бекхашта, ювелирни изделешта, куцала лелаеча кхыча хӀамашта тоъал лакха маьхаш уттадара чотах а.

1977 шера дулх, шура тоъал дукхагӀа даккха, берий барзкъаши кхыдола «рентабельни доаца» товараши дукхагӀа хьаде лаьрхӀад. Долче, паччахьалкхенна зенаш а дукхагӀа хургда. Уж, бакъдар аьлча, массанена а гӀойле йоалаш зенаш да.

Геннадий ПИСАРЕВСКИЙ,
экономически обозреватель.
(АПН).

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХА ДЕЗА

Парте XXV съездел КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумей решенешкара хьалхле а нйеш къахьегарах тха района юрта боахама къахьегамхой вIаштIехьдаьлар лаьттанцарен хьайбашкарен йоаха продукташ паччахьалкхенга йохкара плаш кхоачаши тIеххкоачаши еш, боахамий экономика лакхъеш 1976 шу — иттлагIча пятилетка хьалхара шу толамца чакхдаккха.

Района, бIарчча хьаййцача, кхоачашъяьй ялат кийчдара план. 1975 шерарчул 33 процент дукхагIа ялат дIаденнад Даьхенна. Паччахьалкхенга коартолаш йохкара план 112 процент кхоачашъяьй. Планал дукха а дукхагIа дIаденнад баьцадаараш, шекара свеклаш.

Соахка во къахьйгаизар района хьайбаш лeладераша а. Паччахьалкхенга шура йохкара шера план районо кхоачашъяьй 105 процент. ТIеххкоачашъяьй дулхи тхан дIадалара план а.

Массе тайпара юртбоахама продукташ паччахьалкхенга йохкара планаш кхоачаши тIеххкоачаши ярца белгалдаьлар ер боахамаш: «40 лет Октября» совхоз (директор А. Дзейгов, парткома секретарь Х. Арчаков), «Экажевский» совхоз (директор С. Хасиев, партбюро секретарь А. Ясиновский), совхоз-техникум (директор М. Цокиев, партбюро секретарь Б. Умаров).

Иштта толамаш даха йиш хилар дIайийнача хIамашта гIулакх дикагIа дарах, уж хандахьа чуэцилга вIаштIехьдаккхарах, органически, минеральни удобренеех пайда дикагIа эцарах, хьайбаш дикагIа кхабарца царна лерттIа Iунал дарах.

Бахача нахагара совнагIа продукташ хьаййяра гIулакхах дика кайоалаш болх бир юртий Советаша. Паччахьалкхенна дулх, тха дIадалара планаш кхоачашйир Долакха-Юртарча Совето (председатель нов. Джандаров), ЖIайрахарча юрта Совето (председатель нов. Мусиев), БурокIаларча юрта Совето (председатель нов. Гагиев), Гамурзиевски юрта Совето (председатель нов. Цороев), кхычар. Цар из болх дика барах бахача чахагара совнагIа йола юртбоахама продукташ хьаййяра план дикка тIеххкоачашйир районо.

Ялат хьачуэцарен из Iалашдарен балхах дика лоархIаелар хьувкъам дIачуйийбеча Плиевски предприяте коллектив (директор нов. Теркакиев).

Баьцадаараш, коартолаш, тха кийчдара планаш кхоачашъяьй райзаготконтора коллективо (директор нов. Мальсагов).

Района юрта боахама къахьегамхоша даьха толамаш дувцаш хьоаха ца дича далац, лаьттанцарен хьайбашкарен йоаха продукташ алсамъяхара беча балха тIа . ола кхоачамбоацараш.

Дуккхача тха хьалха латтараша доахача къахьегама толамаша тешал ду пайда эцанза кхоачамаши торонаши боахамашка шортта хилар. Совхозашка хIанз а лоха бя юртбоахама культурай хьувкъам, дукха ялат дус хьа ца доаккхаш лаьтта леладара культура лоха хиларах, кхашкара балхаш лерттIа вIаштIехьа ца дахарах, кхоачам хиллал минеральнии органически удобренеш тоссаш лаьтташ хьаьи ца дарах, дIайийнача культураштa зе деча садоахкача хIамашца боагIачa тайпара къовсам ца лоаттабарах, хьувкъам чуэцилга тIехьатеттарах.

Хьайбай боахаме кхы а дукхагIа да пайда эцанза кхоачамаш. Дулхи шурен дукхагIа яккхара чIоагIа новкъарло еш хIама да доахан Iаьхара дисар, уж дебадара бу болх эсала хилар, иштта кхыдараш.

1976 шера Iаьхара бисар 296 етт. Мел дукха Iаьсий дисад из бахьан долаш хьа ца хулаш, хIаьта йийнача шурий-м чот яь а варгвац.

Доахангара шура кIезига йоаккх «Назрановский», «Маяк» яхача совхозашка, совхоз-техникуме, кIезига дулх тIакхет чуоттадаь цига кхоабача хьайбашта. Цудухьа хила деза ча боарамагIа тоаденна хилац цу боахамаша паччахьалкхенна дулха дIачулу доахан.

ХIанз а дукха хьайбаш юкъера доал района совхозашка. 1976 шера юкъера дааннад 202 бежан, 125 устагIа. Цох доккха зе хиннад боахамашта.

КПСС XXV съездо тIайийцача «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамаш» тIа белгалдоаккх паччахьалкхенна дIалучулу еррига юртбоахама продукций дика хила езилга. Цу лостамагIа малагIа гIулакхаш чакхдоах тха районе?

ДIадахача шера февраль бетта хиннача къахьегамхой депутатий районни Совета сессе дийцар паччахьалкхенна дIалуча юртбоахама продуктий дикал тоаяра хьакъехьара дош. Ала деза, цу лостамагIа беш боля болх кIезиг-дукха тоабаьлга. Ялат дIачуийдеча Плиевски пункте 679 тонн дIачуелар «40 лет Октября» яхача совхозо. Цунах 599 тонн ялат дика хиларах 4976 сом пайда хилар боахама.

Цу пункте дIачуелар района совхозаша 1811 тонн генараш а. Уж даьтте хиларах доагIачул совнагIа 12 процент ахча IотIа техар царна паччахьалкхено. Вешта аьлча, дIачуденна генараш дика хиларах 29937 сом пайда хилар боахамашта, хIаьта цох «40 лет Октября» яхача совхозага кхаьчар 18553 сом да.

Цхьабакъда, аьрда ялат дика докъа ца деш дIачулуш хиларах дукха зе хул района боахамашта. Ялат сов тIунеи бIехеи хиларах 10143 сом ахча дисар совхозашта хьа ца луш. Из да паччахьалкхенна дIалуш дола ялат совхозий хьатташка во цIендеши доагIача тайпара докъа ца деши хилар.

Нагахьа санна 1975 шера базисни хьоанал ца хиларах 76 тонн шура дIа ца лоархIаш йиса хиннаяле, хIаьта 1976 шера из кхоачамбоацар хилийтанзар района совхозаша. Базисни хьоналал тIех йолаш паччахьалкхенна шура дIачуелар «Экажевский», «Маяк» яхача совхозаша. ХIаьта а района совхозаша паччахьалкхенна дIачулу шура хила ма-езза дика яц. Цудухьа дукха зе хул боахамашта.

1975 шерарчул кхозза дукхагIа хьайбаш дIачуденнад района совхозаша дулха лаьрхIа. Белгалдаккха деза, уж хьайбаш тоаденнеи онден хинна хилар.

1976 шера дулха лаьрхIа 206 бежан дIаделар «40 лет Октября» яхача совхозо хIаране дозал 350 — 400 килограммаш а йолаш. Из бахьан долаш 35 — 50 процент мах IотIакхийтар хьайбашта. Цу доахах совхозага 137009 сом ахча кхаьчар паччахьалкхенгара, царех 40594 сом дIачуденна хьайбаш тоаденнеи онден хиларах а луш. Вешта аьлча, дулха дIачудениача хIара бежанах 665 сом пайда хилар совхоза.

1977 шера, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера доккхийи бехктокхамеи декхараш латт района юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка. Колхозхошка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iилмахошка, юрта боахама специалисташка, юрта материально-технически хIамаш лоаттаеча промышленноста болхлошка, Советски Союза берригача къахьегамхошка долча КПСС Центральни Комитета письмое хьинар айлаь болча цар тIагIертта къовсам лоаттабу лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ ма-хулла дукхагIа яхар духьа. ХIанз юрташкара механизатораш минеральнии органически удобренеш тоссаш лаьтташ хьаьндеш, техника тоеш къахьегаш ба. Массе боахамашка бIаьсти ювргйолча хIамай фу Iалашдеш, цу гIулакха мел эшар вIаштIехьдоаккхаш ба. ХIаьта района хьайбаш леладераша а во дIадоладаьдац ер шу. ХIара денна тIакхеташ я доахана лу шура. Цун бахьан да тайп-тайпара шортта доакъараш долаш. ЙIайхача латташ хьайбаш Iангара доалаш хилар.

Лакхе вай белгалдаьха кхоачамбоацараш кхы ца хилийта хьажа беза совхозий кулгалхойи специалисташи. Уж дIадахаро, шеко а йоацаш, тоадергда района боахамий гIулакхаш.

А. САГОВ,
Назрановски района юртбоахама продукташ кийчъяран цар дикалга хьажаран вола керттера паччахьалкхен инспектор.

ПЛАНИЙ УЧЕТ НИЙСА ЛЕЛАЕ

КПСС XXV съезда решенеш тIа белгалдаьккхад планировани эргаьккха тоаяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаханза даргдоацилга.

Из декхар толаме кхоачашдара лоархIаме гIулакх да производственно-боахамеи финансовии гIулакхашта еш йола планировани тоаяр.

Колхозашка капитальни гIирсаш хьалдара еча планироване зем баьккхача, дог теш, из хIанз а массанахьа а хила йоагIача тайпара ца хиларах. Цхьайолча колхозашка хIара шера кагдараш а деш дуккхача объекташка дIа-хьа а йийкъе лоаттаю ахчани материальнии ресурсаш. Шу чакхдоалача хана йистедаланза диса, юха шерага долхаш дола гIирсаш тоъал дукха доллашехьа а, планашта юкъе кхухь дукхагIча хана ахчанцеи проектно-сметни документацеиеи Iалашъянза йола керда объекташ.

Масала, Сунженски района XX-ча партсъезда цIерагIча колхозе 1976 шера 1 январь хьатIакхочаш юхедиса сметни лимит 2350 эзар сом хиннадоллашехьа а, 1976 шера капитальни гIирсаш хьалдара шера план 1576 эзар сом, цу даькъе кердача объекташта — 1079 эзар сом юкъе а хьош оттаьяр.

Иштта Шелковской районерча «Красный пахарь» яхача колхозе а юхедиса сметни лимит 2916 эзар сом доллашехьа а, гIишлой-монтажни балхий план 1258 эзар сом долаш оттаяьяр, цу даькъе керда хьалъеча объекташта — 417 эзар сом.

Ножай-Юртовски района колхозаша а иштта хьалде дола а даь, йистедаланза диса гIирсаш доллашехьа а, капитальни гIирсаш хьалдара план 1867 эзар сома оттаяьй, цу даькъе керда объекташ хьалъяра — 1100 эзар сома.

Капитальни гIирсаш хьалдара цу тайпара планировани яро гIирсашка дIабода мах сов лакхбарал совгIа, халданза хьалдаь ца доалаш юхедут дуккха гIирсаш.

1976 шера титульни спискаш оттаеча хана Ножай-Юртовски районни юрта боахама управленеи колхозий кулгалхошеи мога а деш, царна юкъейихьай проектно-сметни документаци йоаца цхьайола объекташ. Масала, Ленина цIерагIча колхозе 24,5 эзар сома маьха бола тхьамка докъаду гIирс, Нурадилова цIерагIча колхозе — 20 эзар сома маьха. Орджоникидзе цIерагIча колхозе — 30 эзар сома маьха.

ХIанзарча бокъонагIа, колхозашка хьалдеча капитальни гIирсех йолча объекташта цхьан объекта сметни мах 5 эзар сом а кхы лакхагIа а болаш увттаю проекташи сметаши.

1976 шера Сунженски района колхозаша капитальни гIирсех а лаьрхIа хьалъе оттаьяр 72 объект, царех керда — 43 объект, Шелковской района колхозаша а иштта — 88 объекти керда 40 объекти.

Цу тайпара планировани яр бахьан долаш 47 объект йисай республика колхозашка шоай хаинахьа хьалъяь ца йоалаш, сметни мах 6668 эзар сом а болаш.

Дуккха а объекташ хьалъе проекташ увттаеча хана, колхозий цхьаболча кулгалхоша шоай производственно-финансови планашка увттаду капитальни гIирсаш хьалдара лакхагIча маьхах йIаьххача ханна телаш дола кредиташ ийделга, цу тайппара бокъонца эшача колхозашта кредитни новкъостал де Госбанкага йиш ца а хулийташ.

Теркал ца деш дита йиш яц, моттигерча юртбоахама органаша, колхозий производственно-финансови планашка хьожача хана, капитальни гIирсаш хьалдара деша лерттIа уйла тIайохийташ ца хилар.

Дог тийша хургда вай, 1977 шера колхозий производственно-финансови планашка хьожача хана районий юрта боахама управленe плана еррига разделаш кIоаргагIа теркалъергхиларга а, цу хана планировани эргаьккха тоаяра хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашделга Iалашдергдолаш дола нийса лоархIамаш дара, эффективни мероприятеш кийчъяра квалифицировании новкъостал дергхиларга а.

А. БУХТИЯРОВ,
экономист.

ТIемаш хургдоаца кхоане бахьан долаш

Машар безача низий Дерригдунен конгресс Москве хинначул тIехьагIа дIадахача кхаь шера тоъал доккхий толамаш даьхад тIемаш хургдоаца кхоане бахьан долаш, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбар духьа лоаттабеча къовсаме боккхагIа а хиннаб, чIоагI а беннаб машара тIехьа латтарий болам.

Цу шерий лоархIамегIа йола событи а хинна дIаэттай Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарен дешашта йола хельсински Совещани. Мах баь варгвоацаш да из кийчъечеи чакхйоаккхачеи хана Советски Союзаца, кхыча социалистически мехкашца цхьана Европа, вешта Европа хиниа ца Iеш, кхычахьарча а общественносто лаьца дакъа.

Из ха белгалъяьлар Вьетнама, Ангола, Лаоса, Камбоджа, Мозамбика, Гвинея - Бисау халкъаша яьхача коталонашца. Цу котэлонех хIараяр гаргайоалайора шоай кхелашта шоаш доал дара йола бокъо яккхар духьа къовсам лоаттабеча халкъашцарча солидарноста низ бола болам бахьан долаш.

Дунен халкъашта юкъерча солидарностах боккха пайда боалаш хилар хьахьокхаш дола къаьгга масал — фашистски хунта боадон чура Чиле Коммунистически парте Генеральни секретарь Луис Корвалан араваккхар. Цхьаккха шеко яц, Дерригдунен конгресс хиннaчул тIехьагIа къаьстта низ болаш дIадоладаьча машара тIехьа латтарий хьинаречa гIулакхаша Чиле патриоташцарча солидарноста болама новкъостал даь а Луис Корвалан хьа ца хийцача яргйоацача хунта кхоачаь а хиларах. ХIанзачул тIехьагIа де дезаш дукха хIамаш да, хIанз а фашистски концлагерашка Iазап озаш ма боахкий цхьанна хIаманна бехке боаца эзараш чилийцаш. Вай солидарносто низ тел Чиле халкъа ший даьхеи паргIато бахьан долаш къонахчал дола, нийсхон къовсам лоаттабара.

Опыто хьахьокх, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме бокъонца йола прогресс, нагахьа санна шерра общественни низаш цунна юкъе дахача мара, хулалургйоацилга. Къаьстта лоархIаме да из хIанз, кхохкам кIаьдбара гIулакх дIадоладеннадоллашехьа а, капиталистически дунен тIа юха а сихдаь герзаш хьадеш латтача хана.

Герзаш Iоаделга соцадари гIана тIехьа гIа боаккхаш герзаш дIадахарга довлари — вай замалахьа эггара лоархIамегIарча проблемаех цаI. Цу наькъагIа дIахьалхашкахьа аха лаьрхIа халкъаш хилар гуш да кердача стокгольмски кхайкарала кIал кулгаш яздара дIайоласиннача кампанех. Таханалца цунна кIал шоай кулгаш яздаьд еррига континенташкарча 100 совгIча мехкарча 400 миллион совгIча саго. ЛоархIаме да, из хьалаьцарий политически спектор шера хилар а. Масала, мехкарча еррига политически партеех волча Бельге парламента 123 члено кулгаш яздаьд кердача Стокгольмски кхайкарал тIа.

Герзаш дIадахара проблема практически къоастаяра дика торонаш хулийт социалистически мехкаша еннача предложенеша, белггала аьлча, Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений Политически консультативни Комитето ТIеххьарча актана кулгаш яздаьча еррига паччахьалкхенаша цхьанне шоллагIчоа духьала хьалхагIа ядерни герз юкъе доаккхаргдац аьнна декхар шоашта тIаэцара хьакъехьа еннача предложене.

НАТО членаш долча мехкаша тIаэцанзар социалистически паччахьалкхений из предложени. Цу дешо цIаькха а хьахьокх, шоай халкъий, дерригача дунен халкъий хьашташ теркал я ца деш, уж дIахо а ма-могга сихдаь герзаш хьаде дага хилар. Цудухьа тIема кхерам дIабаккхара тIадерзадаь цхьана чакхдоаха гIулакхаш хьинарегIа леладанза даргдац машар беза дерригa низаш.

Машар Iалашбара гIулакха керда толамаш дахийта тарлу карарча шеро. Шеко йоацаш, цунна новкъостал дергда Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарен дешашта йолча Совещане дакъа лоацача паччахьалкхений викалаш Белграде вIашагIкхетаро. Шоайла дов долча ерригача оагIоша, цу даькъе Палестина мукъаяккхара Организаце а, цхьатаррарча бокъонегIа дакъа а лоацаргдолаш, Гаргарча Малхбоалера гIулакхаш къоастадар духьа Женевски конференци гулъянза яргйоаца ха хьатIаэттай.

Ер шу Къулбехьеи Африка халкъаша расистски колониальнии режимашта духьала, Латински Америка дуккхача мехкий фашизмана духьала лоаттабеча къовсаме дIахо толамаш дахарца белгалдалар догдоах вай.

Ала деза, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме дегIаухача къоначa мехкий, блокашта юкъе йоацача паччахьалкхений лоархIам укх тIеххьарча хана дикка боккхагIа хинна хилар. Из вIаштIехьдаьннадац дунен халкъашта юкъерча гIулакхашкарча керд дача этапа хьалашка, кхохкам кIаьдбара хьалашка мара. Цу хана теркал ца еш йнта йиш яц КПСС XXIV съездо тIайийцача машара Программо царна яь влияни. Тайп-тайпарча мехкашкарча общественноста, машар безача низий гIулакхашта боккха низ беннаб машара Программо, по цар бIуболийтаб, керда тешам чубоссабаьб царна.

КПСС XXV съездо из программа дIахо дегIайоалаярах машар безача общественносто хьега къа керда, низ болаш хьалланар хилар. Дукха ха йоацаш вай белгалдаьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева 70 шу дизар. Цу дезача деношка хьахьекхар, кхохкам кIаьдбара гIулакха Л. И. Брежнева карагIдаьнна доккхий хIамаш къоабалдаь тIайийца хилар, КПСС-а, Советски правительствана, дерригача советски халкъа карагIдаьннараш къоабалдаь тIайийца хилар. Белгалдаккха доагIа, Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгрессе Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьло чIоагIа дика уйлаш берригача делегаташта дег чу йоссаяь, конгресса балха а дIахо йодача хана хиннача еррига лоархIамегIарча событей а тоъалча боараме аьттув баьккха хилар.

1977 шу — из да Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дуза шу. Дерригача прогрессивни адамаша белгалдоаккхаргда из доккха цIей, юххьанца машара хьакъехьарча ленински Декрето дIайолаяьча, хIаьта цул тIехьагIа дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка керда климат хьаярга, кхохкам кIаьдбарга, оладенна хьал мелдарга, машара гIулакхо цIенхашттa коталонаш яхарга довлара керттера фактор а хинна дIаэттача машара Программо чулаьцача Советски паччахьалкхено лерагIа чакхйоахача машар безача политика бе боагIача тайпара хам а беш.

Керда шу йоккхача событеца дIадоладеннад машара тIехьа мел латтараштa — машар безача низий Дерригдунен конгресс хилар Москве — 14—16 январе. Из дар тайп-тайпарча политически партей, профсоюзий, кхалнаькха, кагирхой, Iилман, кооперативни, культурно - просветительни, дыний организацей дукхa делателаш вIашагIкхетар. Цига йиш хилар дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи кхохкам кIаьдбара гIулакхи чIоагIдарца а кIоаргдарца а, герзаш дIадахара даькъе дIахо прогресс хилийтарца ювзаенна йолча лоархIамегIарча проблемай хьакъехьа корта бола къамаьл де.

ТIа-тIа чоалханегIча формехьа ласташ латт машар бахьан долаш лоаттабу къовсам, цудухьа дерригача прогрессивни низаша шоай гIулакхаш цхьана чакхдоахаш хилча мара лургбац цо дерригача адамаша сатувсаш бола пайда.

Ромеш ЧАНДРА,
Дерригдунен Машара Совета генеральни секретарь.
(АПН).

Хельсинки.

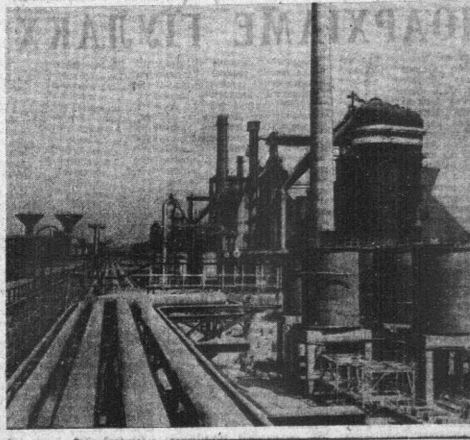

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. г. ДУБНА. Ядерни тохкамий вIашагIкхийттача института Iилмахой, инженерий, техникий, болхлой интернациональни коллектива хаьал хьалха болх бе долаладийта доккха электромагнит. У-400 яхача эзача ионий ускорителан Дубне хьаяра лаьрхIа да из магнит.

СУРТА ТIА: У-400 яхача эзача ионий ускорителан лаьрхIа электромагнит хьадеча хана лоацаш хиннача болхлой группа. Аьрдехьара аьтта: слесарь-монтажник А. Н. Рыжов, сварщица А. Е. Соловьева, слесарь-монтажник М. Н. Счетчиков, керттера инженер И. В. Колесов, воккхагIвола Iилман болхло Ю. Сура, монтажний бригадир А. А. Гринько.

Ю. ТУМАНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Румыне Социалистически Республика. Галац яха Придунайски город республика Iаьржача металлурге цитадель я оал. Цун металлургически комбинат (сурта тIа) хьалъяьй Советски Союзои дуккхача кхыча вежарашца долча мехкашеи технически новкъостал а деш. Цо арахец мехка лоаладеш долча болатах 35 процент совгIа дар, 42 процент чон, 95 процент прокат.

Аджерпресс — ТАСС сурт.

ЛАЬТТА—ЯВА ПРОБЛЕМА

«Сов чIоагIа детта кема дагадохийт хIанз Ява яхача гIайрено. Цхьа бахьан мух баьлча кхоачам ба из хи бух дахара», — хьакхайкадир дукха ха йоацаш Индонезе общественни балхий энергетика министра Сутаме. Белггала, Яво — индонезийски архипелага эггара листагIа нах бахача гIайрено — Индонезе территорех ворхI процент мара дIалацац, хIаьта мехка бахача берригача нахах — 132 миллионах — 75 миллион гаргга укхаза бах. Бахача наьха листалга диллача Яваца нийслургйола районаш дунен тIа дукха яц. Яве бахача нахах 85 процент хила мегаш бараш юрта боахам лелабеш ба. ГIайрен тIа нагахьча моттиге йисаяц хьунаш — тийдай уж лаьтта мукъа а даьккха дуга керда кхаш дIадер а сихха бебаш латта нах кхабар а духьа.

ХIаьта а нах сов дукха Iар — лаьтта ца тоъарен явански ахархой къийбаларен керттера бахьан вIалла а дац. Официальни статистико тешал ду, хIара яванца юкъера лаьрхIача 0,5 гектар лаьтта кхоачаш хилара. Цхьабакъда миллион гаргга явански ахархой вIалла лаьтта доацаши хIаьта дукхагIа дола лаьтташ кIезига мара боацача помещикийи кулакийи доалахьеи хилар хьоахадац цо. Къахетам боацаш боацабу цар бокъо йоацаш бола бIаьш эзараш издольщикаш, батракаш, арендатораш, царгара Iалаьмате лакха арендни мах а боахаш, массаза а яхар мо, натураца. Цхьабакъда нагахьа саг вац арендатор е кхыметтел юртбоахама болхло хила вIаштIехьдоалаш.

Шоай зIамигача лаьттан чIегилгаш тIара доалачох шоеш кхаба тIа-тIа халагIа хул явански ахархошта. Царех дуккха бараш, боцча маьхах лаьтта дохка а дохкаш, йоккхийча городашка — Джакарте, Сурабае, Бандунге е Семаранге — баха дIаух цигара маькха чIегилг яккхал бе болх корабар догдоахаш. Городашка а нийслу царна керда хьовзамаш — хьабе болх а чуIе моттиг а ца хилар. КIеззигчар, аьттув боал газеташ дIа-юха кхухьача е кокосови бIараш дохкача балха баха — шоай чоалхане доаца товар наькъа йисте доаржадий Iодулл цар дуга кад эца массехк рупий даккхар догдоахаш. Вахарах беха дуккха ахархой кхыметтел бийса яккхарах мах бала а торо йоацаш, айлаюкъе а баьле, сагIадехарггаш а хиле дIаболх.

Явански ахархой лаьттах бахара процессо дуккха а хьалхагIа денз сахьувзаду дуккха лаьтташ шоай доалахьа леладеи къахетам боацаш ахархой боацабеи помещикаштеи кулакаштеи бокъо луш дола феодализмах юхедиса гIулакхаш дIадоахилга дIадехаш йолча мехка общественноста. Цу гIулакха, белгалдоаккх «Компас» яхача лоархIаш долча джакартски газето,—нийсхо йола аграрни реформа чакхъяккханза яргъяц мехка. Алхха из цаI мара яц дуккха социально-экономически проблемаш къоастаяра йола средство.

Ю. СИДОРОВ,
ТАСС корреспондент.

Джакарта.

Венгерски Халкъа Республикера хоамаш

ХЬАЕЛЛАЛУ ЛАЬТТАН КIАЛХАРА ГАНЗАШ

Венгре къилбаседехьа Речк яхача юрта юхе цIаста руда доалла моттиг кораяьй. Хетаргахьа, цига доалла цIаст даьхен промышленносте цIаст. эшара хьашташ дизза кхоачашдара кхоачам хургболаш да. Руда хьадаккхарон из чакхдаккхарон — шера ворхI миллион тонн хиллал—алюминиеви промышленностал эшашагIа йоацаш мехка производства керда отрасль хьале торо лургья. ЦIастал совгIа укхаза цинковни руда доалла моттигаш кораяьй.

Будапешта къилбаседа малхбузехьа Татабаньи яхача районе кIор боалла керда моттиг кораяьй. ЛерхIачох, цига 200 миллион тонн кIор боалл. Укхаза хьалъергья йиъ шахта, хьалхаръяр укх шерре а болх бе йолалургья. Цу районе хьалъе лерхIаш йолча ши эзар мегаватт низ болча теплоэлектростанцена доагор лоаттадергда цар.

Будапештски автомобильни транспорта Iилман - тохкама институте никъ Iобуллача кIийле еш йокъ юкъейхьара технологи кийчъяьй. Цу тайпара никъ Iобиллача шоазза дарегIа хул. Итт километр бIаьхa болча наькъа кхаь участке даьча тохкамаша кердача гIишлон материала лакха механически дикал йолга хьахьекхар.

(АПН).

ВЕНГРЕ «ДУНЕН АПТЕКА»

90 доазол дехьарча мехка баха наха нийю Венгре хьаьь молхаш. Венгре фармацевтически промышленноста продукце 70 совгIа процент доазол дехьарча мехкашка дIаухийт, цу даькъе 70 процент хиллал — Советски Союзеи кхыча социалистически мехкашкеи. Венгерски фармацевташа вIаши цхьана гIулакхаш леладу Советски Союзерча, Польшерча, Чехословакерча, ГДР-ерча, Болгарерча коллегашца. Дукхача малхбузехьарчеи дегIаухачеи мехкаша цхьана хьаьй ВНР-ера молхаш дIа-хьа кхухьийта предприятеш. «Венгерски аптека» из боккха толам эггара хьалха препаратий лакха эффективность хилари дунен медицина карагIдаьнна эггара кердагIдар юкъекхувлаш из хьаьри да.

(АПН).

ЙОКЪ ЗЕХЬА ЙОВЦ

Татабаньски кIор боаккхача треста болхлоша кIораца болх беш йолча электростанцей кхуврчашка хьахулача Iовкъарах глиноземи цементи хьаяра технологи кийчъяьй. 30 процент алюмине окиси 45 процент кремне окиси чуйоагIа йокъ маьхера бедал хьаяра керттера материал я. Цун технологи иштта алюминий юкъейола эсала бедал комплексни чакхйоаккхача я юкъеяхьа йиш я.

БОЛХЛОЧУНГАРА — МАСТЕРГА

Венгерски халкъа боахаме 1200 эзар квалифицировании болхло ва болх беш. ХIаьта а дуккхача предприятешка тоъаш бац къахьегама участкай, конвейерни потокий, бригадай кулгалхой. Цу гIулакха дIададахача шера гурахьа хьалххара хьайийллай мастераш кийчбеш йола курсаш. Цига деша багIараш специальностех теоретически практически кийчлу, общественно - политически знанеи кулгалдара теорей лардаш Iомаю Специальностага хьежа цхьан шерагеи ах шерагеи кхаччалца деша деза уж курсаш чакхйоалл экзаменаш дIа а енна аттестат хьанйцача.

1977 шера дена технически кулгалхой квалификаци лакхъяра курсаш я болх бе йолалуш. 300—400 дешара сахьат лаьрхIа йолча цу курсашка дешаш хургба юкъера специальни образовани йоаца мастераш.

ТЕРМАЛЬНИ ХИХ БОАЛА ПАЙДА

Термальни хиш шийна тара кхы доаца Венгре рузкъа да. 35 градусал лакхагIа температура а йолаш хIара минута 430 эзар литр хий луш бола 500 хьаст ба мехка. 40 процент совгIа дола термальни хий дарба дарга дIадодар. Гаьнна Венгре доазол дехьа йовзаш я Хевиз, Дьюла, Балфи, Парад яхараш уж санна кхыйолеи лаьттан кIалхарча дарбан хьасташ тIара курорташ. ХIаьта а цу рузкъах бизза пайда эцаш бац. Дукха ха йоацаш ООН-а бахкийтача специалисташа дакъа а лоацаш Венгре термальни хих кхы а дукхагIа пайда эцаргболаш хиш тIа дарба дара йола моттигаши туристически объекташи хьалъяра программа чакхъяьккхай. Дунен халкъашта юкъе лоархIаме йола сеть хьаяра дика хьалаш долаш йола нах баха 160 моттиг дегIайоалаяра проект а кийчъяьй.

(АПН).

ГРЕЦИ. 25 бIаь шу хьалха хьадаь дола Акропола исторически памятникаш цIендаь ца дохадеш дита аьнна кхайкарал даьд ше къамаьл деш ЮНЕСКО Генеральни директора Амаду-Матар Мбоу. ТIеххьарча хана, гонахьара фо бIехлуш хиларца дувзаденна исторически памятникаш дохадара процесс сихъеннай.

СУРТА ТIА: Парфенона зазнена хьалхашка ЮНЕСКО Генеральни директора къамаьл деча хана.

АП—ТАСС сурт.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРГА

ДIАДОЛАДАЬР — ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

Тахан советски халкъа карагIдувла хIамаш Сийлахь-боккхача Октябра гIулакх нийсса дIахо кхахьар да. Укх кховаткъа шера къовсамеи коталонийн боккха никъ, атта ца хинна, цхьабакъда турпалеи сийлахьеи никъ хьабенаб вай мехко. Адамлено дицдолийтаргдац советски наха карагIдийнна исторически хIамаш.

1976 шера октябре СССР Лаккхехьарча Совета сессе чIоагIдаьча, «Историеи культуран памятникаш лорадарахи царех пайда эцарахи» долча кердача Закона тIа оттадаьд историеи культуран памятникаш дикагIа лораделгеи дIадовзийтилгеи.

Советски общества историеи культуран памятникаш хьурмет деш леладар, наха идейно - политически, нравственни, къахьегама, эстетически кхетам балара гIулакха царех пайда дикагIа эцар дерригача халкъа гIулакх да.

Сийлахь -йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар белгалдаккхар духьа Нохч - ГIалгIай АССР культура Министерства комиссе а историеи культуран памятникаш лорадара Ерригроссийски общества (ВООПИК) Нохч - ГIалгIай отделене Президиумо а советски общества историе памятникашка хьажар дIаккхайкадаьд. 1976 шера 1 декабре дIадоладенна из 1977 31 декабре кхаччалца хургда. Хьажар лерхIар — советски общества историе памятникаш дикагIа лорадари дIадовзийтари, КПСС XXV съезда решенешка хьежжа советски наха кхетам балара беча идеологически балха юкъе цар лоаца дакъа дIахо доккхагIа хилийтар.

Хьажар хургда 1905—1907 шерий революце, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце, граждански Сийлахь - боккхача Дай-мехкеи тIемий, СССР халкъий доттагIалла памятникашка, тIема сийлен музеяшка.

Хьажаре дакъа лаца хьех баха нах, паччахьалкхени общественнии организацеш, моттигера культура органаш, творчески союзий организацеш, газетий, радио, телевидене редакцеш, цига бахка ловш бола юкъ-юкъера нах.

Хьажара керттера гойтамаш да: советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийле хьахьоккхача памятникийн памятник моттигийн боарам лакхбари царна пропаганда яра формаш эргайоахаш тоаяри: СССР халкъий доттагIал дегIаахари чIоагIдари; духхьал памятникаш долчча торжественни церемониалаш лакхача идейни боараме чакхъяхар; Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузаш советски общества историе деррига памятникаши памятник моттигаши тIех дикача хьал тIа оттаяр; даима а хIара денна а царна тIахьожам лоаттабари Iунал дари, хIаьта иштта памятникаши памятни моттигаши цар истории лоархIами хьахьоккхаш долча мемориальни доскашцеи памятни знакашцеи Iалашъяр.

Хьажара кулгалдара городской районнии оргкомиссеш вIашагIйоххаш я.

1905 — 1907 шерийн Октябрьскии революцей, граждански Сийлахь - боккхача Дай-мехкеи тIемий ханара событеш хьахьоккхаш историко-революционни сийлен 200 гаргга памятник да вай республике.

...1905 шера 9 январе паччахьага дехар де бахача болхлошта Петербурге топаш техай аьнна хиннача хоамо чIоагIа дорхали эгIазали хьоаяьй Централььни Россерча меттел. йистошкарча къамий а цу даькъе Нохч-ГIалгIайчеи а къахьегамхошта юкъе. Грозне чIоагIа революционни выступленеш дIайолаеннай «И. А. Ахвердовеи Конен» фирма промыслашка хиннача 1905 шера январско - февральски забастовкагара.

1907 шера 19 июне Старий промыслай районерча «Шпис» яхача фирма участке Терски областе ханна эттача инарал-губернатора приказагIа лаьцав «общественни сатема зуламе Iоаткъам беш вола» 7 болхло. Цу гIулакхо хьалхьоабаьб промыслашкара болхлой. Гулбеннача болхлошца полици чуйолча цIеноштa хьалххашка протеста митинг яьй, лийцараш хьахецилга дIа а дехаш. Цу хана болхлошта цхьатарра топаш тIалаьхкай полицейскеша. Цига 11 саг вийнав, 3 сага човнаш яьй. Уж топаш теххача моттиге оттаяь обелиск латт хIанз.

Первомайски станице хIанз а диса долаш да боабаьча демонстраце доакъашхой — Андреева, Ляховске, Ковалевакаш. Цхьан хана, тIагIолла даь йоазув а долаш, аьшка памятник дагIар цунна керте. ХIаьта хIанз цунна тIера дар во сурт да. Аьшка мел йола хIама мукх йиаьй, тIера йоазув геттара дайна дIадаьннад. Цунна деш цхьаккха тайпа Iунал дац. Е юрта Совето а е Нестеровски станицерча колхозо а деш цхьаккха хIама дац вай республике дукха доацача памятникех цаI дола из 1905—1907 шерашкарча революционни событей памятник юха меттаоттадара.

1918 шера 17 марта Пятигорске хиннача Тийрка йистерча къахьегамхой съезде хьакхайкадаьд Советски Iаьдал. 1918 шера 23—29 мае город Грозне Тийрка йистерча халкъий III съезд хиннай. Цига дувцa оттадаь керттера дешаш хиннад: лаьттан хьакъехьеи Терски Республика ЦIе Эскар вIашагIдоллара хьакъехьеи. Контрреволюци дорхъяьй Тийрка йистерча халкъий III съездо баьча соцамо. 1918 шера мае къаьстта чIоагIа йолаеннай Советски Iаьдала духьала мятеж хьоаяра кийчо. Цул тIехьагIа Терски Республика територе тIа тIом болабеннаб ЦIеча Эскара доакъоштеи контрреволюце бIуннеи юкъе, хIаьта 1918 шера 11 августа Грозне дIаболабеннаб Терски Республикерча граждански тIема керттера событи а хинна дIаэтта БIаь дийнахьара тIом. Уж событеш йиц ца яллийтар духьа дегIад памятникаш, обелискаш, памятни знакаш. Исторически зданей оагIонца хьалдийттад мемориальни доскаш. Граждански тIема ханара дерригаш а 70 совгIа памятник да вай республике. Уж да г. Грозне БIаь дийнахьа лаьттача тIем тIа боабаьрий вошала каш тIа Комсомольски скверей Мусоров Павела майдан тIеи, Шелковской, Нурски, Сунженски районашка 11 Эскара тIемахошта дегIа памятникаш. Iаьлаха - юртахоех 700 гаргга саг дIавелла воаллача вошала каш тIа, Iаьлаха - Юрта ЦIеча партизанашта дегIа памятник.

Россе Къулбехьеи Чрезвычайни комиссара Серго Орджоникидзес чIоагIа мах баьб Къилбаседа Кавказе Советски Iаьдал лорадара гIулакха ГIалгIайчеи къахьегамхоша лаьцача дакъа. «IV съезд чакхйоаллача, — аьннад Чрезвычайни комиссара Тийрка йистерча халкъий V съезде, — вайна тIехьа ца а боалаш, кхераш вайгахьа юха хьийжача хана хинна хIама дагадоагIа сона. ХIаьта Советски Iаьдал цхьаь дисача цу хана зIамига гIалгIай халкъ деррига гIеттар Советски Iаьдал лораде».

...Владикавказа гадоахарг сехьа яла а город дIалацара Шкуро дивизе доакъошта новкъостал де а гIийрта инарала Геймана деникински дивизи 2—3 феврале Долакха-Юртаи ТIой - Юртаи йистте дIатIа а кхаьча дIаэттай. Шоай дивизи дIатIехьалийта а аьнна аий, оаха юрт Iошаьрьергья шун, аьнна дайтача хабара — цхьаккха дича а йоалийтаргъяц аьнна жоп дахьийтад гIалгIаша. ТIаккха чухьаьлхаб кIайгвардейски бIу. ХьалхагIа Долакха - Юрта гонахьарча гIалгIай позицеех тIехбовла гIертаб кIайбарий дошлой. Цхьабакъда царех дуккха салтий боа а беш тIехьашка кхайсаб уж гIалгIаша.

Керда низаш вIашагIа а теха, массе оагIорахьара йоккхий топаш чуетта йолаяьй кIайчар. Деникинций гIашлой атаке чухьийлхаб. ГIалгIай шоай са ца кходеш духьала эттаб дорхвенна чугIертача моастагIчоа. БIарчча дезал а тIехьа окопашка моастагIчох лийтаб гIалгIай. Дукха адам дувш тIом эттаб Долакха-Юртарча кашмашта юхе. Цига цхьаннена тIехьа шоллагIъяр тохаш моастагIчун атакаш юхайийттай гIалгIаша Г. К. Орджоникидзес долакхаюртахошта новкъостала бахкийтача цIеча эпсарий Владикавказски инструкторски школерча курсанташца цхьана. 180 курсантах дийна висараш 49 саг мара хиннавац.

Уж событеш я Долакха-Юрта йистте вошала каш тIа егIача обелиска тIа ювцараш а. 49 окоп оалащ да из вошала каш. ХIаьта 46 вошала каш тIа ягIа цхьаьхка обелиск. Цун мемориальни доска тIа яздаь латт: «46 хиннав уж, Советий Iаьдал бахьан долаш дIаденнад цар шоай вахар. Даим сийле хийла шун, турпалаш!».

46 турпал вийна окоп оборона чIоагIагIа йолча позицеех цаI хиннай. Юххе йиса патронаш кхоача а енна, деникински салтий окопа гаргагIертача хана дийна биса турпалаш яьха шалташ бе а ехка тIахьийддаб моастагIчоа детташ цIогIарч а долаш: «Даьхе бахьан долаш довгрда тхо!» Цхьабакъда моастагIчун низ кот а баьнна балар хиннад цар.

...«Барбаросс» яхача гитлеровски плана цхьан пункта тIа Грозненски мехкдаьтта район дIалоацилга оттадаь хиннад. МагIалбик, Моздоке лораеш лаьттарий денал чIоагIа хилар бахьан долаш вIаштIехьа даьннад немций Грозне ца кхачийта. ТIаккха сигалара города фугасни цIераш ювлийтеи бомбаш чуетта йолаеннай немецки самолеташ. Заводской районерча цар лотальча резервуарни парко 5 ди даьккхад цIи ца йоаюлуш. ЦIи йове оарцагIбаьнна хиннаб городера пожарникаш, къахьегамхой, комсомольцаш, кагирхой. Пхе дени пхе буси шин бIаьннахьа яьшa хинна цIераш йоаяьй. Ца йоагийташ кIалхара яьхай мехкдаьтта чудола моттигаш, установкаш, бензопаркаш. Заводской районе памятник дегIад (скульптор Р. Мамилов) Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашка цIераца къовсам лоаттабаьрашта. Царна юкъе ва Рудь Григорий, Перепелица Семен, Коробейников Филипп, 17 шу мара даланза хиннa йоI Никитенко Шура, ший лоIамера бIухо. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ханара памятникаш дерригаш а 100 гаргга да вай республике. Уж да г. МагIалбике, Наурски, Шелковской, Надтеречни, Назрановски, Сунженски, Ачхой-Мартановски районашка. Iунал деш шоай шефаш ба дерригача памятникий.

Памятникашта юхе чакхйоах пионералла, комсомоле дIаэцарца ювзаенна мероприятеш. Дезача деношка пионераш гуллу укхаза. Цу дерригача хIамаша новкъостал ду кхувш доагIа ноахалаш коммунистически мораль, интернационализм, патриотизм йолаш. Даьхе дукха езаргйолаш хьалкхедара.

Цу тайппара, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетадаьча памятникашка хьажар хьакхайкадаь даьннад. Ерригача общественни организацей дехкар да цу лоархIамеча мероприятена юкъе хьинаре дакъа лацар а лакхача идейно - политически боараме из чакхъяккхар а.

М. АЗИЕВ,
Республикански краеведчески музея вокххагIвола Iилман болхло.

Революце салте

1977 шера октябре 90 шу дуз таджикски халкъа къаман турпал а хинна дIаэттача чIоагIагIа волча польски революционереи интерницоналистеи Чеслав Путовске. Цу денца дувзаденна «Дика лер» яха пьеса язъяьй таджикски драматурга Мухамеджан Рабиева. Из пьесеи Чеслав Путовске биографии йовзийт АПН корреспондента Захидов Шарафа.

Чеслав Путовский — польски хьехархочун дезалера ваьнна ва. 1919 шера ше раьза а хинна ЦIеча Эскаре вахав из. Цул тIехьагIа, ВЧК председатела Феликс Дзержинске еннача рекомендацегIа, 13-ча стрелкови корпуса Къаьсттача отдела начальникалла а хьожаваь, граждански тIемо юкъеерзаяь хиннача Малхбоалехьарча Бухаре вахийтав из — цу хана ишта оалаш хиннад хIанзарча Таджикистана територех.

ЧIоагеIи денал долеи самал, майрал а хьакъал а, къахьега нах боарам боацаш чIоагIа дукха безаши социалистически революце моастагIий гоама болаши хилар — большевика Путовске уж башха-дика гIулакхаш къаьстта дика хьахьокха вIаштIехьдаьннад «Дика лер» яхача пьеса автора.

Кердача Iаьдала маIан дIа а довзийташ, моттиге бахача наха юкъе пропагандистски болх баьб Путовске. Цун вIаштIехьдоал кхыметтел эггара чIоагIагIа духьала баьннарашта революционни халкъагахьа бахе. Басмачашта хьалха лаьттарех цаI Абдурахман-дохдо шийна карарча 30 говрабаьречунца ше раьза а хинна Путовскена шийна хьакара воагIа. Цун цаI мара воаца воI Мирали Къаьстача отдела начальника хьинаре гIонча а хиле дIаотта басмачаш бохабара.

Чеслав Путовский — эггара хьалхарча Таджикски Советски правительства член, цо уйла ю тоIадаь даьллачеи даькъаза даькккхачеи халкъага дешийтара, кхалнах бусалба дын шарилате воча законий влиянена кIалхара бахара, граждански тIемо бохабаь халкъа боахам юха метта оттабара. Уж цун ерригa уйлеш хьахьеккай драма эпизодашка.

Пьеса тIеххьара дакъа чакхдоалаш диктора оаз ек: «Таджикски республика правительствагара. Дог дехаи халахеташи хоам бу оаха, 1925 шера 22 апреле ший боккхача балха тIа а волаш чIоагIагIа вола большевик, революце салте, Малхбоалеи къахьегамхой кортамукъа бахара тIехьара къовсамхо, правительства член, республика ОГПУ-и 13-ча стрелкови корпуса Къаьсттача отделеи начальник Чеслав Антонович Путовский кхалхарах».

Польски халкъа сийлахьча вIий цIи даим Таджикистана историна юкъе дIаьзъяьй. Город Душанберча керттерча улицех цхьанне Путовске цIи лелаю. **(АПН).**

ТХОГА ЯЗДУ

ОТЧЕТ ЕШ БА КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ

Культура болхошта тIаккхаьчай бехктокхаме ха — дIадахача шера шоаш баьча балха отчеташ еш ба уж. Дукха да культура болхлой шоай юртхошта дувца. Гудермесски районa клубашка, библиотекашка дукха къахьийгар КПСС XXV-ча съезда накъадолхаш, цо болх дIахьоча деношка, съезда материалашта пропаганда еча а — лекцеш йийшар, беседаш йир, тематически сайренаш, дагахьара журналаш, дешара конференцеш чекхъяьхар.

Бахача наха хьалхашка хIанзле отчеташ яьй Кади-Юртарча, Суворов-Юртарча, Кошкельдерча, Герзель-Юртарча культура цIеной болхлоша.

С. БОЛДЫРКОВА,
Гудермесски горисполкома культура отдела инспектор.

БАРКАЛ ШОАНА, ХЬЕХАРХОЙ!

Алхан-Калински юкъерча школе дешаш эзар совгIа дешархо ва. Уж дешарах кхетабеш а кхетаме луш а я йоккха педагогически коллектив. Школе ейза ца Iеш ерригача юрта а йовзаш я хьехархой-интернационалистий цIераш Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни хьехархо, нохчо Хусенова Хава Джафаровна, эрсе Жданова Людмила Васильевна, эрмало Морсосян Вазген Хачатурович, гурже Нонешвили Александр Григорьевич, жугте Кацман Михаил Абрамович, черсе Каблахова Нина Мухадиновна, чешка Гоман Елизавета Францевна, болгарка Бахчеванова Лилия Николаевна.

Вай Даьхеи дуккхача моттигашкара вIашагIкхийтта хьехархой барттайнен Iимерзеи болаш патриотизма, интернационализма уйла йолаш къона тIехье халкхеeча хьинаре къахьегаш ба.

Цар хIаранена дукха деза шоаш хьехаш дола предмет, цуннара берий безам совбаккха а хов царна, сакъердаме чакхъювл цар урокаш. Хьинаре даькъа лоац цар юрта юкъарча вахаре а. Цудухьа алханкалинцаша йоах: «Баркал шоана, хьехархой!».

Я. ЦУЕВ.

Шоай низ гойта кийча ба къона штангисташ

— 1980 шерарча олимпиаде СССР сборнена юкъебахара йола шоай бокъонаш къоначa штангисташта юкъе эггара хьалха хьахьеккхар 18 шу даьннача Груздев Николая, 20 шераш даьннача Вартанян Юрикеи Сайдулаев Адамеи, — ишта лаьрхIар дукха ха йоацаш Свердловске хиннача СССР Кубка командни розыгрыше цу атлеташа яь выступленеш Олимпиада-68 чемпиона Куренцов Виктора. ХьалхагIа къаьстта доккхий толамаш доахаш хинна из атлет сборне хьийха венав цун наставникех цаI а волаш.

Къаьстта цецваьккхав Ленинаканерча педагогически института студента Вартанян Юрика. Ах юкъера дозал дараштa юкъе лаьттача къовсаме наькха санна толам а боаккхаш — 342,5 килограмм (СССР рекорд кердаяккхар) айяра котваьнна ца Iеш, цо дунеи ши рекорд а оттайир: рывок еш — 155,5 килограмм (совнагIа тIаваха), толчок еш — 193 килограмм.

Вартаняна еза атлетика лелаю ялх шу да, цхьабакъда бера хана дена а вувзаенна ва ала мегаргдолаш ва из цуна. ГIулакх миштад аьлча, касткаста водаш хиннав из дукха ха йоацаш а тIехьа цIи хеза штангист хинна, хIанз тренер вола цун даь воша Вартанян Сергей яхьашта кийчлуш хиннача зале. Юххера а цу зале еза атлетика хержай хургвол рекордсмено.

ГIулакх довзаш бараш карагIдаьннaчул чIоагIагIа цецбаьхар Вартаняна шаьръяьча технико. Цу яхьашка Европа чемпиони Олимпиада-76 дото призери вола Милитосян Вартан а СССР чемпион Смирнов Валерий а эшаваьча рекордсмена шийна юкъера дозал дола атлет хийтар шийх. «Нагахьа санна Москве хургйолча Олимпиада-80 доакъашхошта юкъе со нийслой, хIаьта из аз чIоагIгIа сатувсаш а да, юкъера дозал дараштa юкъе гIоргва со. — йоах Вартаняна. — 390 килограмм аййича дошо медаль яккха вIаштIехьа даргда аьнна хет сона (из укх тайпара вIаштIехьдоал: рывок 175 килограмм, толчок — 215 килограмм), ах юкъера дозал дараштa юкъе — 357,5 килограмм (157,5 а цул совгIа 200 а)».

Москве олимпийски помоста тIа отта дага ва Уральски политехнически института студент — хургвола инженер-металлург Груздев Николай а — СССР Кубкерча яхьий историе чухь эггара къонагIа вола котало яьккхар. Цо керда яьхай юкъерча дозалера мехка беррига къоначар рекордаш: рывок еш — 155 килограмм, толчок еш — 195 килограмм, цхьана 350 килограмм.

Йоккхача спорте бода никъ цу къонача штангиста дIаболабеннаб пиркерча бугIах Зас Александрах яздаьча книжкагара. Уральски город Березовскерча хьаьрчача дегIара волча кIаьнка а дог эттар низ болаш хила. Юххьанца дIаволалуш чона йист ийир, цул тIехьагIа моттигерча, руднике езача атлетика секцена юкъе тренировка е волавелар Груздев.

Ший спортивни карьера Грознера гаьна йоацаш уллача Серноводски станице дIайолайир Сайдулаев Адама. Къилбаседа Кавказерча юрташка хIара зIамига саг ший низ меллаб хьож къаман IаьдалагIа кIалтохаргагIа латаш. КIалтохаргагIа летача зале волавеннав Адам штангаца упражненеш е. Республикера гулбаьча низ барий яхьашка духхьашха диъ шу хьалхагIа дакъа лаьцар цо.

Свердловске аханел тIех дозал дарий (90) турнире Сайдулаев спорта историе чухь эггара хьалха телар кхоалагIа сумма 390 килограмм а йолаш. Ший планаш ювца догдоагIаш вац къона штангист, цхьабакъда Куренцов Виктор чIоагIгIа дог тийша ва. Сайдулаева хьатIадоагIача шера, кIезигагIа гойте а, хIанзара Ригерта рекорд — 400 килограмма — цIаькха гойтаргхиларах.

Олимпийски чемпион Алексеев Василий воацаш (СССР Кубка турнире дакъа лаьцараш Монреала ши турпал мара вацар — Ригерт Давиди Колесников Николайи) шоллагIча доккхача дозале къовсам лаьттар керттерча даькъе 28 шу даьннача агронома Еналдиев Асланбекаи (ший дозал 152 килограмм) 26 шу даьннача студента Рахманов Султанаи (138 килограмм) юкъе. Цу яхье доккхий толамаш гучадаьлар: Еналдиева, 247,5 килограммана толчок а яь, двоеборье 435 килограмм вIашагIтехар, хIаьта Рахманов, рывке СССР керда рекорд а оттаяь — 193 килограмм, ерригаш а лаьрхIача 2,5 килограмм мара тIехьа висанзар. Укх гарггача хана уж 440 килограммал тIехьбаргхиларга догдаха мегаргдолаш да.

— Олимпийски кийчон керда цикл оаха дIайолаяьча Свердловскерча турниро оаха даьха дог доаданзар, — йоах езача атлетика даькъе СССР сборне керттера тренер волча Кудюков Игора. — Низ бола къона атлеташ кIезига бIаргабовнзар тхона цига хIаьта царех цхьабараша, масала, Вартаняна е Сайдулаева, хьахьеккхар, хIанз шоаш бокъонца кхийна а баьнна хьаэтта хилар. Ма-дарра аьлча, дозала ерригача категорешка тахан а тIери Колесников Николайи хIанз хьа бIаргагу сона, йоагтIаш йола кийчо яьчул тIехьагIа 1980 шерарча олимпийски сборнена юкъера моттиг дIаехa бокъо йоаккхаргйолаш бола атлеташ.

Юрий ЕГОРОВ.
(АПН).

АВТОМОБИЛЬНИ МИКРОСАЛОН

Автомашиний моделий иштта йоккхача парках хьагаргьяр моллагIа музей. Арменерча цхьан юртарча школа хьехархочун Костанян Давида микросалоне хьокха оттаяь латт пахчан цергаш йоахкача чархашца лелача дIаяха бIаьшере чакхйоалаш хиннача экипажагара «Мерседеса» эггара тIехьарча маркашка кхаччалца йолча тайп-тайпарча ханашкареи маркаех йолчеи автомобилий 120 модель. Эггара йоккхагIа йола модель — грузовик БелАз» — 15 сантиметр гаргга йIаьха я.

Итт шу дIадаьннад Костанян Давид автомобилий моделаш еш вола. Цу балхага цо дIаухийта материал — йиткъига аьшкеи цIастеи пластинаши органически кизга Iоакъаши. Ший массе оатхалца бокъонца йолчоа тара йола хIара модель хьаяра массеxк кIира чIоагIгIа къахьега деза.

Лорис ГУКАСЯН,
АПН корреспондент.

ФЕ ХИЛА

ХIанз Нохч-ГIалгIайчеи улицашкеи наькъашкеи транспорташа дувзаденна хула белгалагIа дола хатараш машинаш сов сиха лехкар, хьалхаваларей дIа-юха хьовзаярей бокъонаш телхаяр бахьан долаш хул. Масала, наькъагIа лелара бокъоний 91 пункта тIа дIаяздаь латт: «Хьалхавала гIортале хьалхагIа водитель декхарийла ва ше дIахьовза дага вола никъ тоъал юкъ юкъе а йолаш мукъа бий-беций хьажа, ше дIахьайзача вокх транспортаи гIашлоштеи новкъарле хулхалаш ха». Цу бокъоний 93 пункта тIа даь укх тайпара йоазув да: «Шийн новкъа йодача машина водитела могадац ший машин сихъярца е кхыча гIулакхашца «хьалхаяла гIертача машина новкъарле яр».

Уж бокъонаш кхоачаш ца йича а мегаргйолаш я аьнна хеташ дукха водителаш ба. Массеxк ди хьалхагIа Жуковске улица тIа хилар из хIама. Таксомоторни парка водитель Р. Эльтуев гаражера ара а ваьнна «Минутке» таксеш латтача моттиге дIаотта водаш вар. Хьалха йодаш хиннай цу паркера кхы а кхе такси. Цул хьалхавала лаьрхIад Эльтуева. Ша уллача новкъа гIолла хьалха йода машин тоъал сиха лаьлла йодаш хиннай, цхьабакъда хьалхавалanзa варгвоацаш кхы сагота хIама доацашехьа а, газа педала ког тIатоIабаьб Эльтуева. Хьалха йодача таксе водитель (хIанз из мала хиннав ха гIерташ ба), наькъа лелара бакъонаша мегийташ доацашехьа а машин сиха яь из хьалха ца валийта гIийртав. Нах дIа-юха кхувлаш лелача шин автомашина водителий хулиганал бахьан долаш хатар хиннад. Эльтуев, машин юха къовла ца а могаш, духьала йоагIа машинаш лелача аьрда оагIорахьарча наькъагахьа цIаьхха дIахьайзав. хIаьта лехкаш йоаца машин ше йоддача бесса бетонни бIоагIах кхийттай. Сов чIоагIа дIакхийтта машин нийсса юккъе гIолла вIашка а йижа дIаэттай, ший металлаца герга бIоагIа мархIа беллача санна. ТIаккхийттача хана водитель машина чура кхесса аравахийтав, из наьха санна лоза а веш.

Жуковске улица тIа хиннача аваре цIаьхха а хьахьокх, наькъашка гIолла лелара бокъонаш машин лехкаш вагIача хIара водитело кхоачашъяр а вIаши цар шоаш теркалбар а мел лоархIаме да.

Наькъашка ша уллача хьалашка къаьстта лоархIаме да йолхача машинашта юкъера юкъ йоагIгIача боараме лелаяр. Халахете а, из дицдолийт дуккхача автомобилисташа. ХIаьта из бахьан долаш укх шера январе соахкарча январаца нийсйича диаза дукхагIа хиннай хьалхашкахьа сайца латтача машинашта тIехьара тIайоагIа машинаш тIаеттаенна моттигаш.

Юкъера юкъ боарамагIа ца лелаярах авареш яьй таксей водителаша Л. Магомадова, В. Пионика, троллейбуса водитела Б. Потапова, дуккхача кхычар.

ДIадахача кIирагIа Нохч-ГIалгIайчеи наькъашка 73 авари яьй виъ саг ва а вувш, 17 сага човнаш а еш.

Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ.

Мамаев-Кургане... дикагIбараш гIоргба

35 шу хьалха вай сийлахьа Даьхе лораьраша цIенъяь немецко-фашистски ординг йоха а яь моастагIчун бIенага—Берлинага кхаччалца коталон никъ баь лакхале. Мамаев Курган. Из я-кх Россе керттера лакхале. ТIем тIара цIа ца баьхкачар сийна, Волга тIара город бахьане цIий Iоахийтарий сийна хьалъяьй из мемориал. Укхаза Мамаев Кургана босе дIавелла воал вай мехкахо Советски Союза Турпал Нурадилов Ханпаша.

Доккха иразда турпала лаьттан тIа — Волгограде эскара гIулакх дар. Эскаре тIабийхараш а тIабехаргбараш а дукха ба цу доакъой бIухой хила догдоахараш.

Шоай делкъа хана № 2 йолча цеха цIеча уголоке вIашагIкхийттаяр «Красный молот» завода кагирхой йоккха группа. Цига баьхкабар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIемеи къахьегамеи ветеранаш, партийни, профсоюзни, комсомольски болхлой.

Укхаза Советски Эскаре гIулакх де кийчлучар ерригача республика Россе керттерча лакхале — Мамаев Кургане—гIулакх де бокъо яккхара яхь йоаржае кхайкарал дир.

Цу гIулакха хетаяь митинг хьайийллар ВЛКСМ комитета секретара Егоров Анатоле. Цул тIехьагIа дош ийцар 2-ча цеха токара Ковалевич Петра, цо аьлар:

— Мамаев Кургане гIулакх де бокъо кхачар доккха сий да. Тха цеха комсомольцаша турпалча лаьттан тIа гIулакх де бокъо яккхара яьржача социалистически яхьа юкъебахаб. ТIехдика дешарца, хьинарерча къахьегамца, физически унахцIена волча сагага мара йоаккхалургъяц из бокъо.

— Тха цехерча зIамигача саго, — аьлар № 5 йолча цеха инженер-диспетчера, цехови комсомольски организаце секретара Попов Анатоле, — Мамаев Кургане гIулакх де бокъо йоаккхе тхоашта хьалхеи цунна хьалхеи хьинаре къахьегаргда оаха.

Оаха, 70-ча шерий комсомольцаша, революционни, тIемеи къахьегамеи сийлахьа традицеш чIоагIъю. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача шера «60 шера — 60 ударни кIира» яхача девизагIа къахьегаш да тхо. Оаха яхь лоаттаю производство лакха эффективность йолаш хилийтара. Ленински комсомоло КПСС Центральни Комитетага яздергдолча рапорта кIал кулг язде бокъо яккхара.

— Сога Мамаев Кургане ха де каракхоаче, аьлар № 2 йолча цеха токара Дударов Вахас, — сай новкъосташка аз дош лу тIемеи политически кийчон тIехдика бIухо хила.

СУРТА ТIА: красномолотовцаш митинге. Къамаьл деш ва № 2 йолча цеха токарь Дударов Ваха.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 февраль
I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердалараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. Достоевский. Горьке цIерагIча СССР Московски художественни Академически театра «Степанчиково яха юрт а цига баха нах а» яха фильм-спектакль. 14.00 — БТ. Социалистически мехкий телевизионни документальни фильмай программа. 14.55 — Историе оагIонаш. «Владимир Ильич Ленин Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце баьчча ва». 15.20 — «Оренбургски къона ялат лелдераш вIашагIкхетар». 16.05 — БТ. «Художникех дола дувцараш», СССР халкъа художник Кибрик. 16.45 — БТ. «Москвичаш — пятилетка новкъа». 17.15 — БТ. «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массава». Ленинградера передача. 18.00 — Кердалараш. 18.15 — БТ. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — БТ. Халкъа творчества телевизионни программай «СелаIад» яха дунеи халкъашта юкъера шоллагIа фестиваль. Швейцари. 19.00 — «Саги закони». 19.30 — БТ. Хоккеях йола СССР чемпионат. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккеях йола СССР чемпионат. 22.05 — БТ. Шостакович. Фильм-концерта премьера. Микеланджело стихех йола сюита. Йистеяьлча — кердалараш.

II-ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Йоазонхоех дола дувцараш. Къаьнара гIалгIай йоазонхо Азиев Салман (гIалгIай меттала). 19.15 — «Сибирова Ванда хала рейсаш» яха телевизионни фильм. 19.35 — «Болхлой тIехье». Профтехобразоване дешархошта йола программа (нохчий меттала). 20.05 — Документальни фильм. 20.30 — Фильм-концерт.

2 февраль
I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердалараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. Мультфильмай программа. 10.00 — БТ. «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массава». 10.45 — «Саги закони». 11.15 — БТ. «Кинонийкъбархой клуб». 14.00 — БТ. Телевизионни документальни фильмай программа. 14.40 — БТ. «Вайна Iалам довзаргда». 15.10 — Литературни произведенеш экрана тIа яхар. «Егор Булычев а кхыбараш а» яха художественни фильм. 16.45 — БТ. «Iилма тахан». 17.15 — БТ. «Школьни сочиненей Ерригсоюзни смотр». 18.00 — Кердалараш. 18.15 — БТ. «Вай дIа а лохь, кийеш а оал». 18.35 — БТ. «Спортлото» тираж. 18.45 — «Котано» яха полевая почта. 19.15 — Кинокомеди экрана тIа и. «Святой Йоргана дезa ди» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. Искусства мастерий концерт. Йистедаьлча — кердалараш.

II-ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Шун книжкай тархетIа. Боков. «ЦIийена Iуйре». 18.45 — Фильм. 18.50 — КПСС Центральни Комитета пленумос тIахьех» Ялат леладераш бIаьстанга кийчо еш ба». 19.05 — Документальни фильм. 19.15 — «Фуд къорIа?» ЙиьлагIа передача. «Знание» общества республикански организаце правлене председатела заместитела Саламова беседа (нохчий меттала). 19.30 — Документальни фильм (нохчий меттала). 20.30 — ЗIамига концерт.

РАДИО

1 февраль

6.30 — Шура йоаккхилга лакхдара тIехьа. Назрановски районера передача (эрсий меттала). 6.50 — Интернационалистий декхараш кхоачашдеш. Беседа (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Халкара ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Вайна Даьхе еза» яхача иллей концерт (гIалгIай меттала). 8.45 — «Ший боарамах кхача баар» яха беседа (нохчий меттала). 9.15 — Тха почта (эрсий меттала). 9.30 — «Къона вай заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — «Ялат — вай беркат да». СССР заготовкай министра Г. Золотухина беседа (эрсий меттала). 16.15 — Кхоачамаш лохаш массане дакъа лоац. Ленина цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чаккдоаккхача заводера передача (нохчий меттала). 16.30 — Социалистически яхье хьалхалаттараш, шоана дола концерт (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

2 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Халкъа ашараш (нохчий меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Производствах дикагIа пайда эцара а балха дикала а тIехьа къовсам лоаттабар. Радиотехнически завода коммунистех дола радиодувцар (гIалгIай меттала). 8.50 — Эдисултанов Шитийн иллеш (нохчий меттала). 9.15 — Берий хьакъехьа боккхий бараштa. Хьехархочун бедоттагIа Iалам да» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.00 — Октябра байракха кIалха. «Халкъа ираза тIехьа къовсам лоаттабеш» яха беседа (эрсий меттала). 16.15 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (нохчий меттала). 16.45 — Ремонт яь техника кийчъе. «Красное знамя» яхача колхозера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи йоачаи а йоацаш, наькъашка ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике +3—2, Грозне 0+2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча багIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана — 3—8, дийнахьа — 3+2 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культура отделий—3-61-46; промышленноста отдела—3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05025. «Грозненский рабочий» издательствон типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ 00505.